МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
ЛУГАНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
ЛУГАНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ
«РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ЦЕНТР РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ»

Утверждено
Министерством образования и науки
Луганской Народной Республики
(приказ №218-ОД от 14.03.2018)

Сборник текстов для изложений для государственной итоговой аттестации по украинскому языку

XI (XII) классы

Составители:

Марфина Ж.В. – доцент кафедры украинского языка и общего языкознания ГОУ ВПО ЛНР «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», кандидат филологических наук, доцент;

Сердюкова Т.И. – доцент кафедры украинского языка и общего языкознания ГОУ ВПО ЛНР «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», кандидат филологических наук, доцент;

Скиба И.Г. – доцент кафедры украинского языка и общего языкознания ГОУ ВПО ЛНР «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», кандидат филологических наук, доцент;

Шкуран О.В. – доцент кафедры украинского языка и общего языкознания ГОУ ВПО ЛНР «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», кандидат филологических наук, доцент;

Серебряк М.В. – старший преподаватель кафедры украинского языка и общего языкознания ГОУ ВПО ЛНР «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко», кандидат филологических наук.

ЛУГАНСК
2018

Передмова

Збірник переказів **для державної підсумкової атестації з української мови** для учнів 11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів Луганської Народної Республіки укладено колективом педагогів кафедри української мови та загального мовознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Тексти переказів відповідають вимогам шкільної програми: вони дають змогу перевірити сформованість комунікативних умінь учнів (сприйняття почутої інформації, докладне її відтворення, самостійне визначення предмета й завдань висловлювання, добір відповідних мовних засобів) та орфографічних і пунктуаційних навичок. Характерною особливістю збірника є те, що теми переказів підібрані з урахуванням суспільно-політичних реалій сучасності та містять регіональний компонент.

1. З історії фразеологізмів

Історія багатьох фразеологічних зворотів здається загадковою і незрозумілою. Живе людина, що добре знає свою справу, і кажуть про неї: «Він на цьому ділі собаку з'їв». А трапиться працівник, який не вміє зробити того, за що взявся, тоді говорять: «Зробив із лемеша швайку». І за кожним висловом стоїть своя, цікава історія, тепер уже забута, хоч зворот живе в різних сферах сучасної людської діяльності.

Цікаве походження вислову «жити на широку ногу». Виявляється виник він через моду, що з'явилася в Англії ще у XII столітті. Подейкували, що на великому пальці правої ноги англійського короля Генріха II з'явився жахливий наріст. Король ніяк не міг змінити форму спотвореної ноги. Тому він замовив собі черевики з довгими, гострими, загнутими догори носками. Ефект виявився приголомшливим. Уже наступного дня шевці були завалені замовленнями на «носате» взуття; кожен новий замовник прагнув переплюнути попереднього. Король вирішив за краще обмежити довжину носків на рівні закону: простим громадянам дозволялося носити черевики з носком не довше 15 сантиметрів, лицарям та баронам – близько 30 сантиметрів, а графам – 60 сантиметрів

Живе в нашій мові фразеологічний зворот «прикласти руку», тобто взяти участь у чомусь. Історія його походження відкриває завіси над особливостями організації в давнину діловодства. Сьогодні, написавши будь-який діловий папір, документ, ми засвідчуємо його достовірність власноручним підписом. Так робили і в давнину, бо знали про своєрідність підпису кожної людини. Проте письмом у давні часи володіло не так багато людей, і неписьменні замість підпису прикладали до паперу руку або палець, попередньо злегка пофарбувавши їх. Відбиток руки або пальця надійно замінював підпис .

Ще іншу сторону життя наших предків розкриває фразеологічний зворот «сім п'ятниць на тиждень», який використовується для характеристики нестійкої, легковажної людини, яка часто змінює свої рішення, погляди, не дотримується своїх слів.

Колись існував культ святої п'ятниці. Пригадайте, як шанував і боявся святої п'ятниці старий Кайдаш із твору І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». На відзначення святої п'ятниці будувалися церкви, день відкриття яких вважався в певній місцевості святом. У цей день приймали й частували гостей, поминали померлих. Біля церкви збиралося багато людей; організовувався ярмарок, велись торги, купували, продавали, міняли, брали в борг і повертали борги. П'ятниця ставала строковим днем, з яким зв'язували виконання обіцянок, зобов'язань. Траплялися, зрозуміло, й такі люди, які не дотримувались слова і відкладали виконання своїх обіцянок до наступної п'ятниці або й переносили на інший день. У таких людей усі дні тижня ставали строковими, перетворювались у п'ятниці, а обіцянки так і залишались не виконаними. Так і з'явився вислів, що став усталеним і досить точно характеризує непослідовних легковажних людей.

(401 слово) (З книги)

2. Цілюще зілля

У середні віки вірили, що є така рослина, яка виліковує дев'ять хвороб. Її дружно назвали дев'ясил, бо так звуть її серби, хорвати, болгари, чехи, поляки, росіяни. У Стародавній Греції й Римі кореневища дев'ясилу використовували не лише як ліки, а й як їжу. Уже в середні віки в Європі його спеціально культивували як лікарську рослину, проте особливою шаною і славою він віддавна користувався в тібетській народній медицині. А в Росії корінь дев'ясилу використовували як ліки вже кілька сторіч тому.

Є рослина, про яку кажуть, що вона лікує не від дев'яти, а від дев'яноста дев'яти хвороб – це звіробій. Люди зацікавилися цією рослиною ще в сиву давнину, бо вона була не схожа на інші: коли зірвати квітку, на стеблі виступає дивний криваво-червоний сік.

Був час, коли вважалося, що ця трава лікує всі хвороби. Особливо шанували її у Сибіру. Уже в XVII столітті сибіряки знали про здатність цієї трави загоювати рани. Чутки про це дійшли до Москви. І тоді воєводі Ромадановському була надіслана грамота, у якій йому веліли збирати звіробій, сушити його, молоти на борошно й надсилати до Москви щороку один пуд цього борошна.

Те, що звіробій лікує рани, завдані холодною зброєю, відомо людям більше тисячі років. І досі живе у фольклорі різних народів слава лицарських еліксирів, до складу яких входив і звіробій. Крім того з нього роблять фарбу. Ви думаєте, лише жовту, як квіти? Ні, крім жовтої, ще й зелену, червону, рожеву.

Якщо звіробій нараховує тисячу років шани від людей, то деревій – кілька тисяч. Першими деревій почали використовувати лікарі стародавньої Еллади і Риму. Наукова назва рослини пов'язана з іменем Ахіллеса. В одному з грецьких міфів розповідається, що Ахіллес, вихованець і учень кентавра Хірона, навчився від свого вчителя лікувати хворих. Вважається, що Ахіллес першим використав деревій, коли треба було лікувати пораненого мечем воїна. Він цим довів цілющу силу рослини і створив їй славу, яка протягом тисячоліть зростала в практиці народної медицини.

До лікарських рослин зараховують і череду. Коли наприкінці літа пройти берегом річки, на одежі залишається безліч невеличких плодів, що міцно вчепилися й не хочуть віддиратися. Ці реп'яшки належать череді. У неї тому є ще й такі назви, як причепа, реп'яшки, собачки. Відваром цієї рослини широко користуються в народній медицині.

Відомий усім нам полин також використовується при виготовленні ліків. З нього виготовляють ефірні ароматичні олії. Але, крім того, степові сорти його служать кормом для овець, верблюдів, кіз та коней.

(385 слів) (За А. Коваль)

3. Історія фарфорової чашки

У Китаї здавна виготовляли посуд із червоної та жовтої глини. Посуд був красивий, тільки важкуватий, бо з такої глини тонкостінної мисочки або чашки не зробиш. Проте китайці дуже пишалися своїми чашками, тарілками, вазами і хвалькувато постукували нігтем по них, задоволено прислухаючись до звуку, що при цьому утворювався.

Та ось один гончар знайшов особливу білу глину. Знайшов на горі, яку китайці називали Каолін, що означає «Високий пагорбок».

Гончар був дуже кмітливим і дуже впертим, тож захотілося йому зробити з білої глини чашечку.

– Ти що, з глузду з'їхав? – говорили йому друзі. – Ні діди, ні прадіди наші не робили посуду з цього білого порошку. А коли не робили, то й ти не берися.

– А я зроблю! – відповідав упертий гончар.

Приготував глиняне тісто і взявся до роботи. Незабаром перед ним вишикувалися рядочком невеличкі білі чашечки. Дивиться на них і радіє. Намилувався і поставив у піч, а коли минув час, гончар витяг свої посудинки з печі й мало не заплакав від досади – його чашки порозпливалися й перетворилися на потвор.

Упертий, він почав шукати домішки, перетирати на порошок різні камені й додавати їх до білої глини. Але тісто не ставало краще, а чашечки, як і раніше, мали жалюгідний вигляд.

І тоді розчарований гончар закопав залишок свого тіста в подвір'ї, щоб воно не нагадувало йому про невдачу.

Проминуло багато років. У гончаря виріс син, потім онук. Усі вони були гончарями. Якось заходився онук садити у дворі дерево. Почав копати землю. Що таке? В одному кутку подвір'я земля якась незвичайна, світлого кольору. Пригадав він розповіді діда і зрозумів, що знайшов дивовижну суміш. Узяв дрібку, розім'яв пальцями. А вона м'якенька і слухняна. Що заманеться, те й можна з неї виліпити.

Пролежавши багато років у землі, частини суміші неначе порозросталися, і вже не розкришувалися, а перетворилися на чудове фарфорове тісто.

З того дня минуло більше тисячі років, а це не один день, проте дещо нам відомо достеменно. Наприклад, що фарфор винайшли в Китаї, що перший фарфоровий посуд було виготовлено із суміші білої глини, піску й фарфорового каменю-циши. Відомо й те, що китайці, перш ніж з цієї суміші зробити посуд, закопували її в землю й тримали там кілька десятиліть. А обпалювали фарфор у глиняних вогнетривких горщиках.

Уже перший фарфоровий посуд був дуже красивий: стінки чашечок були тоненькі, аж прозорі, й весело виблискували. Вони були білими, ледь зеленкуватими, а коли по них клацали нігтем, чувся мелодійний дзвін, тому в Китаї фарфор почали називати «тсені».

(392слова) (За П. Утеською)

4. Діти війни

Багато хто з нас знає імена хоча б деяких героїв Великої Вітчизняної війни, які хоробро билися з ворогом, звільняючи від нього свою землю. Герої-панфіловці, Маресьєв, що став прямим прототипом персонажа «Повісті про справжню людину», Покришкін, який перевершив німецьких повітряних асів у майстерності ведення бою... Але далеко не всі згадують, що на тій страшній війні поруч з дорослими постійно перебували діти, повністю поділяючи зі своїми старшими товаришами всі тяготи і знегоди війни.

Практично всі підлітки, які залишалися в тилу, гідні звання Героїв, оскільки працювали нарівні з дорослими, видаючи до двох норм продукції за день. Вони вмирали від виснаження, гинули під бомбардуваннями, заснувши від постійного недосипання, ставали каліками, потрапивши рукою або ногою в механізми верстата... Вони наближали Перемогу в міру своїх сил. У радянські роки в школах вивчали імена тих підлітків, які воювали на фронті. Багато хто пам'ятає повість «Син полку». Так от, описана в ній історія не є унікальною. Навпаки, багато піонерів, які стали героями Великої Вітчизняної війни, билися в партизанських загонах нарівні з дорослими. Гітлерівці однаково жорстоко ставилися до всіх.

Багато імен піонерів-героїв залишилися невідомими, але ми повинні пам'ятати про те, через що цим дітям довелося пройти. Скільки таких хлопців і дівчат загинуло в перші ж місяці війни, намагаючись усіма силами перешкодити ворогові, ми навряд чи колись дізнаємося.

Одним із таких юних героїв був Володя Дубінін. На початку війни хлопець пішов до партизанського загону. У Керчі, де вони й билися, були глибокі каменоломні. Влаштувавши там штаб, бійці завдавали значної шкоди гітлерівцям, постійно влаштовували напади на них. Викурити партизанів з каменоломень не виходило. Вони вирішили питання простіше: вистеживши людей і дізнавшись про всі ходи, німці замурували їх за допомогою цементу і цегли. Але юний Володя Дубінін, пролізаючи в найменші відгалуження шахт, справно продовжував доставляти людям їжу, воду й боєприпаси. Тоді гітлерівці, розлючені невдачею, вирішили повністю затопити каменоломні. Володя дізнався про це майже відразу. Передавши відомості своїм товаришам, він нарівні з ними почав споруджувати систему дамб. Коли вода зупинилася, вона доходила бійцям до пояса. У 1942 році, у ході однієї з чергових вилазок, Володя натрапив на солдат. Радянських солдат! Виявилося, що це була частина десанту, який звільняв Керч. На жаль, німці при відході закрили підступи до каменоломень густою мережею мінних полів. Підліток і чотири сапери підірвалися на одній із них, зумівши перед цим дійти до самого входу в шахти.

Як і багато інших біографій піонерів-героїв, подвиг Володі Дубініна був увічнений тільки після війни.

(391 слово) (З книги)

5. Нескорені

У 2012 році виповнилося сімдесят років від дня створення підпільної молодіжної організації «Молода гвардія», яка діяла в шахтарському місті Краснодон на Луганщині. Існує багато протилежних версій про молодіжне підпілля – від документів та спогадів очевидців до художнього роману Олександра Фадєєва.

У післявоєнні роки практично в кожному населеному пункті були вулиці, названі іменами героїв-молодогвардійців. На їхню честь проводили міжнародні спортивні змагання, фестивалі пісень і музики. А краснодонський музей «Молода гвардія» був серед найбільш популярних і відвідуваних у Радянському Союзі.

Хто ж вони? Якими були краснодонські хлопці і дівчата з далеких сорокових років? Чому вони маючи вибір: я або Батьківщина, - вибрали – Батьківщину…!?

«Молода гвардія» була створена невдовзі після початку нацистського окупаційного режиму Краснодону і налічувала близько ста учасників – юнаків та дівчат, школярів восьмих – дев'ятих класів, військових, що залишилися в місті. Підпільники почали працювати в серпні 1942 року. Згодом ними було встановлено зв'язок з молодіжними підпільними організаціями Краснодона. У вересні 1942 року до них вступають бійці Червоної Армії, що залишилися в Краснодоні.

Наприкінці вересня 1942 року молодіжні підпільні групи об'єдналися в «Молоду гвардію», назву запропонував Сергій Тюленін.

Командиром організації став Іван Туркенич, а комісаром – Віктор Третьякевич. Членами штабу були Георгій Арутюнянц – відповідальний за інформацію, Іван Земнухов – начальник штабу, Олег Кошовий – відповідальний за безпеку, Василь Левашов – командир центральної групи, Сергій Тюленін – командир бойової групи. Пізніше до штабу ввели Уляну Громову і Любов Шевцову.

«Молода гвардія» випустила й поширила більше п'яти тисяч листівок, її члени брали участь нарівні з дорослими підпільниками в проведенні диверсій в електромеханічних майстернях, у підпалі будинку нацистської біржі праці. Пожежа знищила списки молоді, яку мали гнати до Німеччини на примусові роботи. Молодогвардійці готувалися влаштувати озброєне повстання в Краснодоні, щоб розбити німецький гарнізон і приєднатися до наступаючих частин Радянської Армії. Проте незадовго до планованого повстання організацію було розкрито. На початку січня заарештували понад 70 учасників підпілля, яких було розстріляно в період з 15 по 31 січня 1943 року. 9 лютого в Гремучому лісі поблизу міста Ровеньки розстріляли Олега Кошового, Любов Шевцову.

14 лютого 1943 року місто Краснодон було звільнене Червоною Армією. Живими з молодогвардійців залишилися лише декілька підпільників.

Молодогвардійцям Уляні Громовій, Івану Земнухову, Олегу Кошевому, Сергію Тюленіну, Любі Шевцовій посмертно було присвоєно

звання Героя Радянського Союзу. Командиру організації Івану Туркеничу це звання було присвоєно вже у 1990 році.

Без молодогвардійців неможливо уявити узагальнений портрет молоді воєнної пори. З їхніми іменами йшли в бій. На згадку про підпільників виросло місто Молодогвардійськ. Не злічити, на скількох людей так чи інакше вплинула трагічна і прекрасна історія «Молодої гвардії», надихнула на добрі справи, стала прикладом подолання життєвих труднощів, прикладом справжньої дружби і вірності.

(417 слів) (З журналу)

6. Велике свято

Покрова Пресвятої Богородиці – велике свято, установлене на честь явлення Богородиці блаженному Андрію. Припадає свято на 14 жовтня.

У цей день віруючі звертаються з молитвою до Пресвятої Богородиці, просять у неї здоров'я, захисту, допомоги й сприяння в сімейному житті й любові. Вважають, що цілий рік до наступної Покрови Богородиця буде оберігати всіх, хто її про це попросив.

Свято Покрова – чудовий привід згадати про те, що Пресвята Богородиця є любов, жалість і милосердя, прощення і заступництво.

Це свято сягає своїм корінням 910 року, коли під час служіння віруючі побачили Богородицю, яка з'явилась над головами людей і розкинула над усіма своє білосніжне покривало, що називалося покрив. Це сталося під час молитви прихожан за позбавлення від ворога. У той час Константинополь був узятий в облогу ворогом, і імператор Лев разом зі своєю дружиною молився в церкві. Поява Богородиці допомогла вистояти й перемогти ворогів.

До початку свята Покрови всі селяни намагалися завершити збір вирощеного врожаю, а також зробити всі необхідні заготовки на довгу сувору зиму. Була традиція вже не пасти домашню худобу на луках, а тримати в загонах і хлівах. Починалася пора відпочинку до наступної весни.

Свято Покрови вважалося покровителем весіль. Усі незаміжні дівчата молилися, просячи святих скоріше послати бажаного нареченого. Тому всі дівиці обов'язково ходили до церкви, ставили свічки біля Богородиці. Дівчата одягали своє найкраще вбрання, намагалися бути красивими.

Зазвичай, на Покрову випадав перший сніг. Існувала в народі прикмета: чим більше снігу випаде на Покрову, тим більше весіль буде в цьому році. А якщо весело пройде цей день, то довгоочікуваний наречений обов'язково з'явиться.

Напередодні Покрови дівчата ворожили: для гадання вони самі пекли маленький житній хлібець і м'яли лляний пучок. Увечері їх несли в сарай, ставили жердини, примовляючи: «Суджений мій, миленький мій, приходь сьогодні в клуню, на роботу подивися, з віконця покажися». У цей час дівчина не мала говорити, а мовчки і терпляче чекати нареченого, стоячи при цьому в стодолі близько віконця.

Дівчата боялися проводити ніч у стодолі, і тому, залишивши льон і хліб, ішли додому до світанку. А після ранкової церковної служби потай давали з'їсти житній хліб вподобаному хлопцю, а лляну нитку залишали в його кишені. І якщо задумане вдавалося, то хлопець обов'язково відповідав взаємністю.

Свято Покрови закінчувалося в селах хороводами, і починалися домашні посиденьки, коли довгими осінніми та холодними зимовими вечорами дівчата займалися прядінням, вишиванням під пісні й колядки.

Також проводили обряд запікання в будинку кутів. Це робилося для збереження тепла в будинку.

(390 слів) (З книги)

7. «Кобзар»

Весна 1840 року в Чернігівській губернії була затяжна. Важкі кошлаті хмари висіли над землею, сіяли дрібний холодний дощ. Звечора бралося на морозець, що тримався півночі, далі сипало сніжком, а потім знову хлюпало з неба. Нарешті дмухнув теплий вітерець, застелив долини туманами, порозштовхував урізнобіч холодні хмари. Земля посміхнулася сонцеві, дихнула вільно і глибоко. Зазеленіли верби, вбралися в м'якенькі котики. За кілька днів укрилися травою ще не орані лани і городи. У небі з'явилися перші жайворонки.

Тривали зимові літературно-музичні вечори на теплих квартирах.

Влаштовував такі вечори і Микола Маркевич, який тимчасово переселився до Петербурга. У Маркевича бували Глінка, Штернберг, Шевченко, Тарновський і багато інших письменників, художників, музикантів. Інколи їх збиралося більше п'ятдесяти, і кожен – відоме ім'я або молодий талант.

Дванадцятого лютого тисяча вісімсот сорокового року Шевченко дістав дозвіл на видання своєї книжечки, яку назвав «Кобзар», а через місяць – дванадцятого березня – журнал «Сын Отечества» вже надрукував обурену рецензію на цю збірку. На літературних вечорах у Маркевича «Кобзар» критикували за «шкідливий і небезпечний напрям». Столичні газети та журнали «Библиотека для чтения», «Литературная газета», «Северная пчела», «Отечественные записки», «Маяк» друкували схвалені рецензії на «Кобзар». Тарновський купив у книгарні Полякова п'ять примірників «Кобзаря» (один для Забіли) і запросив Шевченка погостювати в його Качанівці.

– А це ось вам подарунок, – і простягнув Забілі книжечку.

– Яка співучість! Яка простота, – схвильовано заговорив Забіла. – Як легко і вільно читається! Боже, наче мої думи читав Тарас! Чи не мої думи-сльози підслухав? Таких чистосердних віршів нашою рідною мовою я ще не читав.

– І в Петербурзі всі кажуть те ж саме, – підтвердив Тарновський.

Забілі хотілося читати «Кобзаря» на самоті. Пішов у парк. Читав книжечку, а думки роздвоювалися між щойно прочитаним рядком і попередніми віршами,

які вкарбувалися в пам'ять. «Перебендя», «Катерина», «Тополя», – повторював поет назви. Знову, уже вкотре, натрапив на співзвучне нерозрядному горю.

«І він, Тарас, пише про кохання, чисте й глибоке. Але ж не скорилася дівчина, не пішла за нелюба, тополею стала. Ні, не мої думи прочитав Тарас, не мої підслухав, – згадував Забіла свої слова, недавно сказані Тарновському, – це думи-сльози народу, який стогне під панами та поміщиками».

А очі бігли і бігли далі по рядочках. Не все зміг збагнути, не все міг усвідомити, та оте, співзвучне власному горю, сприймалося як своє:

Серце в'яне, нудить світом,
Як пташка без волі.
Нащо ж мені краса моя,
Коли нема долі?

«Не легко Тарасу Шевченку і після викупу з кріпацтва, смуток ходить за ним, як і за мною, тож і переливає його у вірші, хоч не про себе лише».

(401 слово) (За О. Деко)

8. Сніг

Сніжок! Сніжок!.. Ось падає, літає, як пушок... Ось на руку, на рукав спускаються легесенькі, кучеряві сніжиночки! Звідкіля вони летять? О, здалека, та звисока, з-під самого неба, з хмари зимової, сивої. А де ж вони там узялися? Туди вони з землі прилинули...

Еге, були вони колись на землі, були крапельками води в річці, у землі й на землі. Сонечко пригріло, вода почала парувати, а та пара полинула високо й стала хмаркою. Коли на хмарку не дуже холодний вітер віє, то сіє вона крапельки дощові; коли ж наженеться на хмарку холодніше повітря, таке, що заморожує, тоді кожна крапелька замерзає і стає сніжинкою.

Як зимна година – ясна, тиха, то сніжинки бувають кучеряві, зірчасті, а як вітряно, туманно, сніжинки тоді стають такі мляві, розволочені, злипаються в клоччя; а як повітря потеплішає, тоді сніжинки зовсім рідшають, стають крапельками, і тоді вже це не сніг, а дощ; отже, значить, сніжинки стануть тоді знов водою, як були колись.

Та поговоримо про те, як сніг ще буває снігом.

Ось він падає, вкриває землю. Усе стало біле: земля, дерева, стріхи. Поля вкриті цілим шаром снігу; долинки, балочки часом так замете, що, коли там стоїть хатка, то й вилізти з неї не можна. А у вас у дворі не траплялося, що приходилося стежки прокопувати, одгрібаючи сніг? Бо тож часом і пройти нікуди!

Отож, коли сніг помірно шаром ляже на поле, то й для поля добре. То в теплих країнах за ним і не журяться, там до нього байдуже, бо морозів великих не буває, то й поле та коріння не промерзає. А в інших країнах морози таки чималенькі бувають, то як нема снігу, тоді мороз дуже заморожує землю й усяке коріння від усякої рослини, що в землі росте. Коли ж земля прикрита снігом, то сніг і не допускає морозу до землі. Через те й кажуть, що для врожаю

хліба добре, коли сніг випадає до великих морозів; а як земля гола, і її морози стиснуть, то й біда, – вимерзне хліб на полях!

Коли навесні пригріє лагідне сонечко, то й розтопить потроху і верхні, і нижні частинки снігу – і побіжить тоді сніг водою по землі, долинами та рівчаками; докотиться та вода й до річок, сповнить їх украй, ще й через край поллється!

Ох, велике часом лихо з того буває, бо це ж – весняна повінь!

Оце вам дещо про сніг.

А тепер, як зловите свою білу сніжинку, то придивіться до неї!

(387 слів) (За Оленою Пчілкою)

9. Казка про криницю

Пошук криниці здавна вважали великим хистом. Тому, коли в селі з'являвся той, хто міг знайти воду під землею, його вшановували. В одному селі такий хист мала дівчина Ганнуся. Одного разу, коли її мати Марія годувала у дворі курей, примчала зграйка дітлашні: «Тітко, коло Маркіянового хутора криницю викопали, ваша Ганнуся показала!» У селі не було свого копача, тому громада наймала його в іншому. Приходив сухий, пожований лицем дядько. Кілька днів не ївши ходив по окрузі з патичком у руках. Як тільки він указував місце, його самого спускали в бочці у викопану яму. А коли знаходив воду, тільки тоді вперше випивав свіжої води й брався до страви.

Одного разу взяло дівча та й спитало в Маркіянихи: «А нащо вам копанка, тітко, у вас же отам за тополями джерело?» Стали копати, і справді виявилось – джерело, і вода мов цілюща, холодна, аж зуби ломить, та добренна, випив — наче знову на світ народився. «Гей, дівонько, а коло мого обійстя не поворожиш?» – бовкнув хтось навмання. А Ганнуся, горда, що її безмаль за дорослу почитують, і «поворожила» – пішла й сказала: «Отут копайте». І так з'явилася в селі ще одна криниця, правда, «отут» припало не на заздрісників двір, а, мов навмисне, щоб до решти сказити чоловіка, акурат через тин – у сусіда. Марія з Василем дістали з того всього грошей і гостинців, а Ганнуся – гучну славу на цілий повіт. Поголоска, що в них з'явилася дівчина, яка чує під землею воду, полетіла по всіх усюдах як вогонь по соломі, і тепер уже Ганнусю стали раз у раз прохати замість копачів на дальші села. Родина Ганнусі трішки на цьому розжилася. Василь навіть гадав прикупити ще одного коника, але Марія наполягала на своєму – посаг треба Ганнусі справляти. Королівський він повинен бути, щоб ніхто потім не смів дорікнути, що взяв її голу-босу. На те Марія й сама ладна була з останніх сил тягтися, це була мета її життя. Василь якийсь час відмовчувався, а тоді поставив умову: посаг готуємо обом дівчатам порівну, мовляв, це буде чесно. Меншій дочці він, може, і потрібніший буде, тоді як старша й сама собі його заробить. Це він не в перший раз дав знати, як він високо цінує меншу дочку. Марію це так вразило, що вона здалась.

Отож Ганнуся мала приробляти своїм несподіваним хистом і на себе, і на сестру. Менша сестра тим часом пряла – то була для неї наймиліша з усіх

хатніх робіт, тому що нікуди не треба вставати, а лише не зводити погляду з нитки. «Посидюща дитина», – мовив Василь зі стриманою ніжністю.

(405 слів) (За О. Забужко)

10. На пасіці

На старості літ Джеря любив довгими зимніми вечорами розказувати дочці й онукам, де він бував, що він бачив, у яких краях ходив, з якими людьми зустрічався. Діти слухали його й засинали або коло нього, або на руках.

На все літо Джеря перебирався у свій хуторець. Він був за пасічника й допомагав на інших пасіках, котрі стояли поблизу. Невеличка пасіка стояла в балці, на косогорі, у садочку, а проти неї стояла крута гора, як стіна, уся зверху покрита густим лісом, а внизу густою ліщиною. Коло пасіки росли старі сади. Між ними подекуди стояли здорові старі дуби, ніби скелі. Балка, укрита садками, вилася попід горою і ховалася далеко в старому липовому лісі.

Невеличка Джерина пасіка була обгороджена низьким тином. Коло тину притулився курінь. Попід вуликами – прочищені стежки, а серед пасіки стояв важкий низенький хрест. Під хрестом стояло корито з водою для бджіл, потрушеною стеблами соломи. Коло пасіки росли яблуні й груші, посхилявши густе гілля. За нею зеленів маленький баштан. Довге гарбузиння вилізло на курінь і почіплялось до тину. На самому курені вгніздився здоровецький гарбуз, неначе виліз, щоб погріти своє біле черево на сонці.

Джеря сидів на пеньку коло вогню і держав на руках маленького замурзаного онучка. Коло нього сиділи дві дівчинки – внучки, а старший хлопець стояв проти діда і не зводив з нього очей. Дочка Любка принесла дідові харч з клунку і стояла під гіллям груші, схиливши голову й підперши щоку долонею. Дід розказував онукам про далекий край, про Чорне море, про лиман. Діти слухали, неначе якусь дивну казку.

А в пасіці гули у вуликах бджоли своїм глухим гулом, неначе вони були закопані десь під землею. У вічках подекуди ліниво лазило кілька бджіл. Дві-три бджоли сновигали ліниво понад хрестом, та й ті незабаром ніби падали у вічка. На пасіці пахло медом, пахло молодою травою та польовими квітами. Серед пасіки десь узялася кавуняча огудина, сплелася з бадилиною, берізкою та широким листком огірків і побігла до одного вулика довгою зеленою стежкою. Між вуликами зеленіла трава, синіли дзвоники, показуючи свої ясні осередочки; під тином червоніла смілка, ріс невисокий кущик ліщини. Косе проміння пробилося між гіллям яблунь та важких дубів і ніби запалило зелену траву, вулики, листя на грушах, ще й облило сивого діда жовтогарячим світом.

Уже сонце зайшло, уже ніби дрімота розлилася над густими садками, над густим лісом, а дід усе розказував, а діти все слухали, а бджоли гули, неначе грала звучними струнами кобза.

(389 слів) (За І. Нечуєм-Левицьким)

11. Дива нічної природи

Маленька Софійка захворіла. Іще ввечері вона бігала надворі, метушилася, допомагала мамі, а на ранок почався нежить, підвищилася температура, почало боліти горло. Мати негайно повела доньку до лікаря, адже восени завжди є небезпека поширення вірусів. Лікар ретельно оглянув дівчинку, поміркував якусь хвилинку й запропонував залишити її в лікарні, адже температура висока – куди ж відпускати додому.

Сумно Софійці в лікарні… До вечора геть їй стало зле, плаче маленька. Щоб зробити укол, зійшовся весь медичний персонал, умовляли як могли. Мама прийти не може, бо багато роботи, та й не пускають на ніч до лікарні, а Софійка вже велика дівчинка, ходить до другого класу. Лягла вона собі та й задрімала. Прокинулася вже пізно вночі, коли у вікно заглядав повний місяць, киваючи сивою головою. Дивно стало Софійці, вона встала зі свого ліжечка й підійшла до віконця, із якого падало дивне світло; тож вона хутко вилізла на підвіконня й визирнула через фіранку на вулицю.

Дивина! Іще вчора стояла пізня осінь, а зараз – літня ніч. У садочку зеленіє трава, укрита дрібною росою, дерева стоять у листі, ніби не було ані нічних приморозків, ані холодних осінніх вітрів…

Утім найбільше Софійку здивувало те, що коїлося в садку. На яблуні, яка росла поруч із будинком, висіли якісь маленькі ліхтарики, вони блимали немов живі. Софійка придивилась уважніше та аж зойкнула від несподіванки. Це ж світлячки, які висіли на вітах, як новорічні гірлянди, і від їхнього світла в садку було видно, ніби вдень. Але це було ще не все. Біля дерева раптом почали збиратися комахи – усі, які живуть у садку. Вони були набагато більші, ніж зазвичай, ще й одягнуті та взуті у справжнісінький одяг та чоботи. Софійка вмостилася на підвіконні, із цікавістю споглядаючи феєричне дійство, що розгорталося ззовні. Їй зовсім не було страшно, навіть дуже цікаво. Два величезних хрущі в помаранчевих жупанах прикотили величезне червоне яблуко та поставили його в найсвітлішому місці, а самі сіли осторонь на довгу суху гілку, що прислужилася їм лавкою. Далі прилетіли кілька бабок, тріпочучи своїми блискучими перламутровими крильцями, із тонкими таліями та великими очима, одягнені у вишукані сукні. Коники в зелених лівреях виструнчилися на пеньку зі скрипками в руках, а диригентом у них був сам маестро цвіркун, який кланявся, вітаючись із поважним панством, що прибувало й прибувало… Раптом у повітрі почулися дивні звуки, ніби вітер шелестить листям. Аж от на галявину прилетіли барвисті метелики. Їх було так багато, кольори на їхніх крильцях такі яскраві, що в Софійки аж дух перехопило від цього видовища! Вони розсілися на гілочках дерева, склавши крильця, і теж завмерли в очікуванні чогось дивовижного, задля чого всі там і зібралися.

(416 слів) (За В. Жуком)

12. Шалений гін

Над тундрою стояла місячна ніч. Коли місяць ховався за пошматовані хмари, здавалося, що тундра загорталась у волохату темряву. У різних напрямах тундри ішли вовк і олень. Вони були самотні. Олень єдиний врятувався зі стада, яке винищила вовча зграя, а вовк одбився від зграї, ускочивши в пастку. Але він вибрався з капкану пошкодивши собі лапу. Олень біг на південь. А от вовк шкандибав на трьох лапах, поволі посуваючись на північ.

Потріскуючи копитами оксамитовий олень наближався до великого табуна свійських оленів. Той табун доглядав Ельян зі своїм помічником та десятком собак. Доглядали вони пильно, але не помітили, як троє оленів дуже далеко одійшли від табуна і знайшли багато пашу під снігом.

Їх і почув оксамитовий олень, протягши носом повітря. Хоча запах був і не зовсім звичайний, але це, безперечно, були олені. Одна зі свійських тварин повернулася до нього – оксамитовий олень здригнувся. Був момент, коли він хотів навіть кинутися навтьоки, проте олень не виявив до нього ворожості, і він залишився.

Місяць виплив із-за хмари, наче човен з-за острова, і залив своїм сяйвом тундру. Усе здавалося нерухомим у тому сяйві. Але так тільки здавалось. Ураз оксамитовий олень нащурився, високо підвів голову, прислухався, нюхнув повітря й стрибнув убік з усієї сили. Свійські олені кинулись навтьоки.

Сполохали оленів вовки. Один свійський олень став їхньою жертвою. Решта вовків кинулися навздогін за оксамитовим оленем. То був шалений гін. Високо підвівши голову, широко роздуваючи ніздрі, він щосили викидав уперед ноги.

З-під задніх копит бризками розлітався сніговий пил. Місячні відблиски на кінчиках рогів виблискували в повітрі золотою ниткою, як слід від кинутої жаринки в темряві. Четверо дужих вовків переслідувало оленя. Шістнадцять вовчих ніг здавалися тисячею, коли б дивитися на них збоку – так швидко бігли вони. Запах оленя бив їм у ніс і перехоплював подих, очі люто горіли, впиваючись в оленя. Пащі в них були роззявлені, а гострі зуби блищали в місячному сяйві.

Відстань між вовками й оксамитовим оленем, що спочатку була чимала, почала зменшуватися. Дико завив один із вовків і стрибнув так, що між ним і оленем залишилося не більше двох метрів. Чотири лютих звіри наздоганяли оленя. Але сталося те, чого жоден з них не сподівався. Затримавшись тільки на десяту частку секунди, оксамитовий олень з такою силою хвицнув копитами переднього вовка, що той без духу одлетів геть. Олень удесятерив швидкість свого бігу і хутко почав віддалятись від решти хижаків і ті зупинились.

Олень біг далі. А потім, радісно зітхнувши, пішов поміж горами. Ураз несподівано щось важке впало йому на спину – то плигнув триногий вовк.

(404 слова) (З журналу)

13. Княгиня Ольга

Православна церква вважає княгиню Ольгу святою. Прийнявши християнство, вона ненасильницькими методами сприяла його поширенню в Київській Русі. Літопис розповідає, що Ольга доводилася родичкою князю Олегові – тодішньому правителю. У 903 році її віддали заміж за Ігоря, сина Рюрика, майбутнього великого князя, якому на той час виповнилося двадцять п'ять років. Оскільки Ольга тоді була ще маленькою дівчинкою, шлюб спочатку був номінальним. Ігор став повновладним правителем Київської Русі, коли йому виповнилося тридцять п'ять. Про роки його правління відомо дуже мало: Ігор ходив у далекі військові походи, які відволікали його від внутрішніх подій. Тож Ольга дедалі більше бралася за справи управління державою. Тоді в Києві було вже багато християн, які під час укладення миру з Візантією в 944 році присягали не біля ідола Перуна на дніпровській кручі, як місцеві язичники, а в соборній Іллінській церкві на Подолі. Християнам, на відміну від язичників, були властиві грамотність і широта кругозору, що необхідні у веденні державних справ. Тому Ольга в управлінні спиралася саме на них, поступово схиляючись до їхньої віри.

Восени 945 року Ігор вирушив за даниною до древлян, але дружина не вдовольнилася її розміром, тому князь повернувся. Це обурило древлян, і вони вбили Ігоря. Залишившись із малолітнім сином, Ольга передусім мусила вгамувати древлян.

Літопис розповідає про триразову помсту княгині. Спочатку древляни вирішили запропонувати їй у чоловіки свого князя Мала, пославши в Київ старійшин. Човен із послами кинули в заздалегідь приготовлену яму, де живцем засипали древлянських представників. Удруге послів древлян за наказом Ольги було спалено в лазні. А третє посольство воїни княгині перебили під час тризни, яку справляли по Ігорю. Після цих розправ княгиня послала в древлянську землю військо. Древляни замкнулися в добре укріпленому місті Іскоростені. Тоді Ольга вдалася до хитрощів: вона пообіцяла відступити, узявши данину голубами від кожного дому. Хитромудра княгиня наказала прикріпити до лапок голубів скіпки, що тліли, і відпустити птахів. Вони полетіли назад – і місто запалало. Опір древлян було зламано, і більше ніхто з тих, хто мусив платити данину, не повставав проти Ольги. І хоча фольклорні мотиви в літописних оповіданнях очевидні, безсумнівне одне: древляни були суворо покарані. Княгиня теж дістала уроки з обставин загибелі чоловіка. Вона встановила фіксований обсяг данини з кожної землі й почала з облаштування великокнязівських господарств і прибуткових промислів. Повсюди було наведено порядок.

Правління княгині було вирішальним поворотом в історії Київської Русі. Країна здобула впорядковану владу й почала інтегруватися в політичну систему християнського світу. Її справу підхопив онук Володимир, який і охрестив Київську Русь.

(393 слова) (За Л. Семакою)

14. Захисник землі Руської Преподобний Сергій Радонезький

Преподобний Сергій Радонезький народився в селі Варниці, під Ростовом 3 травня 1314 року в сім'ї благочестивих і знатних бояр Кирила і Марії. У житії Преподобного Сергія розповідається про те, що за Божественною літургією ще до народження сина праведна Марія чула триразовий вигук немовляти. Бог дарував преподобним Кирилу і Марії сина, якого назвали Варфоломієм.

У семирічному віці Варфоломія віддали вчитися разом з двома його братами – старшим Стефаном і молодшим Петром. Брати його вчилися успішно, але Варфоломій відставав у навчанні, хоча вчитель багато займався з ним. Батьки сварили дитину, учитель карав, а товариші насміхалися над його навчальними труднощами. Тоді Варфоломій зі сльозами благав Господа про дарування йому книжного розуміння. Одного разу батько послав Варфоломія за кіньми в поле. По дорозі він зустрів посланого Богом ангела в чернечому образі: стояв старець під дубом серед поля і здійснював молитву. Варфоломій наблизився до нього і, схиливши голову, став чекати закінчення молитви старця. Той благословив юнака, поцілував і запитав, чого він бажає. Варфоломій відповів: «Усією душею я бажаю навчитися грамоті, отче, помолись за мене Богу, щоб Він допоміг мені пізнати грамоту». Чернець виконав прохання Варфоломія, звернув свою молитву до Бога і, благословляючи отрока, сказав йому: «Відтепер Бог дає тобі, дитино, зрозуміти грамоту, ти перевершиш своїх братів і однолітків».

З тих пір святий отрок без зусиль читав і розумів зміст книг. З особливою ретельністю він став заглиблюватися в молитву. Уже в дитинстві він наклав на себе строгий піст, нічого не їв по середах і п'ятницях, а в інші дні харчувався тільки хлібом і водою.

Варфоломій 7 жовтня 1337 року прийняв постриг в чернецтво від ігумена Митрофана з новим ім'ям Сергій і поклав початок новому життю на славу Живоначальній Трійці. Поступово він став відомий іншим ченцям, які шукали його керівництва. Преподобний Сергій усіх приймав з любов'ю, і незабаром в маленькій обителі склалося братство з дванадцяти ченців.

Ще за життя Преподобний Сергій удостоївся дару чудотворення. Усі прославляли Преподобного Сергія і благоговійно шанували нарівні зі святими отцями. Але людська слава не приваблювала великого подвижника, і він, як і раніше, залишався зразком чернечої покірливості. Тісні зв'язки духовної дружби і братської любові пов'язували Преподобного Сергія з митрополитом Алексієм. Святитель на схилі років закликав до себе Преподобного і просив прийняти Руську митрополію, але блаженний Сергій через смирення відмовився від права бути митрополитом.

Пророцтво Преподобного Сергія справдилося 8 вересня 1380 року, у день свята Різдва Пресвятої Богородиці, руські воїни одержали повну перемогу над татарськими полчищами на Куликовому полі. Під час битви Преподобний Сергій разом з братією стояв на молитві та просив Бога про дарування перемоги руському воїнству.

(413 слів) (Із Житія)

15. Туринська плащаниця

Одним із найтрагічніших і найпопулярніших сюжетів світового живопису є зняття з хреста Сина Божого. Прикладом геніального втілення цього сюжету є картина славетного Рембрандта.

Ніч. Глибокою темрявою оповита Голгофа. Висвітлено лише знаряддя страти – великий і важкий хрест – та мертве тіло Христа. Поруч стояла купка людей, зайнятих сумною справою. Йосип та Никодим, стоячи на драбині, побожно й обережно знімають й опускають додолу важке мертве тіло. Біля підніжжя хреста жінки розстилають велику полотнину, яка за мить перетвориться на плащаницю – у неї загорнуть тіло померлого. Мерехтливе світло ліхтаря вихоплює з пітьми помертвілі з горя, закриті долонями жіночі обличчя. Трохи оддалік – напружена фігура, постать Матері, що непритомніє. Атмосфера сповнена жаху, відчуття безмежної непоправної катастрофи.

Через багато століть цей знайдений у печері жінками-мироносицями шмат полотна почали називати «Туринською плащаницею» (за місцем теперішнього її зберігання в італійському місті Турині). Християнські богослови стверджують, що знайшла плащаницю цариця Єлена, мати римського імператора Костянтина (саме того, що в IV ст. уперше легалізував християнство). Унаслідок війн, хрестових походів, купівлі-продажу плащаниця довго «мандрувала» країнами Близького Сходу та Західної Європи і повсюди вважалася чудотворною. До Турину плащаниця потрапила в XVI столітті.

Сто років тому сталася подія, яка радикально змінила статус святині та ставлення до неї християнського світу. Старовинне пожовкле було сфотографовано, і на ньому проявилися слабкі негативні обриси голови й тулуба людини. Невдовзі мільйони людей почали вважати зображення на плащаниці відбитком тіла Ісуса Христа, який утворився в момент Його воскресіння. З того часу спеціалісти з багатьох країн фотографували полотно багато разів із застосуванням сучасних методів знімання й обробки негативів. Це дало можливість отримати тривимірне деталізоване зображення. Установлено, що очі мертвого були закриті старовинними римськими монетами. Проводилися й аналізи полотна, включаючи такі, що використовують у судовій медицині, криміналістиці тощо. Аналіз плям виявив: це кров, до того ж – чоловіча.

Пояснити природу зафіксованого на полотні зображення наука не може. Віруючі вважають зображення наслідком дії на полотно енергії, виділеної під час надприродного процесу воскресіння з мертвих.

Висуваючи різноманітні гіпотези, учені й на сьогодні не припиняють пошуків. Висловлювалось навіть припущення, що невідомий геній середньовіччя винайшов примітивні форми фотографії, а пізніше цей винахід було забуто. Досліджують плащаницю й фахівці з іконографії. Вони впевнені, що обличчя на полотні – прототип перших іконописних образів Божого Сина. Так було доведено повну структурну ідентичність між обличчям на плащаниці

та ликом на одній з найстаріших ікон VI ст. Більшість учених доводять, що, повернувши вектор часу на 180 градусів, можна вважати, що саме образ Ісуса Христа відбився на плащаниці під час воскресіння з мертвих...

(398 слів) (За К. Гудзик)

16. Великий піст

Впусти Великий піст під дах свого будинку! «Великий піст – це не утримання від їжі, а подвиг благочестя», – приблизно такими словами готують православні священики своїх парафіян до Великого посту. А на запитання: «Що у Великий піст їсти не можна?» – з легкою досадою відповідають. – «Одне одного їсти не можна!» Великий піст так або інакше змінює життя кожної сім'ї. Одні родини обмежують себе в їжі, дотримуючи звичайний або навіть строго-монастирський піст. Другі – суворо дотримуються духовних звичаїв Великого посту, молитовного статуту. Треті – не міняють свого способу життя, але вимушені зважати на те, що в гостях їх нагодують пісною вечерею.

Великий піст складається з двох частин: це Свята Чотиридесятниця та Страсна Седмиця. Свята Чотиридесятниця – це перші сорок днів Великого посту. Священики кажуть, що перші сорок днів Великого посту людина рухається назустріч Богові. А в Страсну Седмицю – останній тиждень Великого посту – Господь іде назустріч нам. Іде через Таємну Вечерю, Голгофу з її стражданнями і, нарешті, через своє Воскресіння.

Великий піст передбачає виключення з раціону м'ясної, молочної, рибної їжі та яєць. Крім обмеження в їжі, Великий піст передбачає відмову від легковажних розваг. Раніше під час Великого посту закривалися театри, лазні, припинялася торгівля м'ясом. У перший та останній тиждень посту припинялися заняття в навчальних закладах, закривалися всі державні установи. У Греції і сьогодні перший день посту – вихідний.

Але найтонша заборона Великого посту: «Не їж ближнього свого!» Сварки, лихослів'я, грубість, брехня та інші якості людини під час Великого посту – це ще більший гріх, ніж у звичайні дні. Основною метою Великого поста є духовне очищення людини. Церква керує людиною на цій дорозі і визначає правила поведінки в кожен із семи тижнів Великого посту.

Кожен тиждень Великого посту має своє значення та традиції. Так, у суботу, з другого по четвертий тиждень, здійснюють поминання спочилих. Ми завжди повинні молитися за наших спочилих родичів, згадувати з вдячністю тих людей, які робили для нас добро. Ми в цьому світі тримаємося молитвами наших спочилих батьків, які чекають від нас благочестивого життя.

Великий піст – це особливий час, коли ми відсторонюємося від зовнішнього світу й мандруємо у внутрішньому світі, у нашому внутрішньому космосі. Під час цієї мандрівки, за ці короткі сорок днів, ми повинні роздивитися свою внутрішню людину, своє серце. З цього внутрішнього розгляду духовного досвіду свого серця прядеться любов і щастя нашого повсякденного життя. Для чого ми постуємо? Для того, щоб відшукати люблячий погляд Христа, звернений до нас, для того, щоб наважитись підвести голову й поглянути в очі Христу, наважитись на любов у відповідь. Пам'ятайте, що серце людини, яка зберігає Святий піст, знаходиться під особливим покровом Божої благодаті.

(412 слів) (За матеріалами проповідей о. Олексія (Авер'янова)

17. Сікстинська Мадонна

Перше враження від цієї картини таке: невимовно гарна жінка несе здорованя-хлопчика в міцних, але ніжних руках. Уже в тому, як Мадонна тримає сина, і навіть у лініях, якими окреслено постать і покривало, є щось невимовно сумне й разом із тим величне, таке, що кожній людині нагадує матір. У картині пульсує напружена думка, відчувається скорботний пафос трагічної жертовності. Художник показав ту єдину неповторну мить, коли очам відкривається небачене й відбувається прилучення (і наше з вами теж!) до таємниці. Ми з вами ніби присутні на таїнстві, полотно викликає таке відчуття, що все відбувається в нас на очах, що ми самі це бачимо. Не величаво-байдужою, не царицею небесною, а стражденною, бентежною, а водночас довірливо-мужньою і цим близькою людям зобразив Мадонну художник Рафаель. Вона несе людям найдорожче, що в неї є, – сина. Як тривожить душу погляд її невидющих очей, погляд, звернений у себе, але й на нас також! Починаєш розуміти, що вираз «дивитися невидющими очима» – зовсім не вигадка літераторів.

З безмежною розчуленістю й захопленням вдивляється в обличчя Мадонни старенький чоловік у парадному папському вбранні – Св. Сікст. Тремтячою рукою він намагається вгамувати биття схвильованого серця. Схилилася на коліна, теж притуливши руку до серця, прекрасна Свята Варвара.

Мадонна не йде – пливе в небі. Обоє – і матір, і дитина – засмучені. Немовля Христос дивиться не по-дитячому суворо, а Мати із співчуттям та готовністю все зрозуміти і простити. Від цих поглядів стає соромно, виникає палке бажання виправити все лихе, що накоїв у житті, стати кращим, добрішим. Силою свого впливу «Сікстинська Мадонна» перевершує всіх інших мадонн, будь-коли створених, не виключаючи й написаних чарівним пензлем Рафаеля.

Рафаель – далеко не стара людина, далеко не аскетична – створив картину, гідну мудрого філософа-людинолюба. «Самої цієї картини вже вистачило б, щоб зробити ім’я автора безсмертним, навіть якби він не написав нічого іншого», – сказав про «Сікстинську Мадонну» Гете.

Але чому, перебуваючи в зеніті слави, переобтяжений замовленнями папи, кардиналів, королів, фінансових магнатів, геніальний художник написав свій кращий твір для далекого від Рима провінційного містечка П’яченца? Чому поряд із Мадонною він намалював саме святих Сікста та Варвару?

Через якісь два-три роки після створення «Сікстинської Мадонни» тридцятисемирічний Рафаель несподівано для друзів та учнів помирає від гарячки (що це було: пропасниця, застуда, яка закінчилася запаленням легенів, грип, зараження крові – сказати важко. Діагнози тієї пори ставили часто лише найзагальніші: гарячка – і все тут).

З 1754 року картина опинилася в Дрездені (її придбав король Август III). Врятована радянськими воїнами із напівзатопленої фашистами штольні,

«Сікстинська Мадонна» опинилася в Москві, а пізніше була повернена Дрезденській галереї.

(401 слово) (За П. Білецьким та А. Варшавським)

18. Леонардо да Вінчі та Джоконда

Великий учений Леонардо да Вінчі за життя говорив загадками й осипав сучасників метафоричними пророцтвами, писав лівою рукою справа наліво, перевертаючи букви в дзеркальному відображенні. Леонардо не підписував своїх творів, але залишав на них пізнавальний знак – птаха, що злітає.

Важко знайти людину, яка б не знала, без перебільшення, найвідомішу на Землі картину Леонардо да Вінчі. Протягом майже п'яти століть полотно зберігається в одному з найбільших музеїв світу – Луврі. У кожній залі є вказівник з промовистим написом: «До Джоконди».

У чому ж секрет нев'янучої слави картини? Чому люди йшли та йдуть до неї нескінченним потоком? Що бачать в обличчі й постаті молодої жінки?

Портрет Моно Лізи пов'язаний з чудовою порою в історії людства – епохою Відродження. Це була доба великих живописців, видатних скульпторів та архітекторів: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Дюрер... Це лише кілька велетнів із сотень широковідомих майстрів.

У портреті Джоконди найкраще втілено моральний і художній ідеали епохи. Так уже склалося, що кожен шедевр несе в собі відгомін певного часу. Бо ж мрії народу, його ідеали, мов у дзеркалі, відбиваються у видатних творах мистецтва.

Портрет вражає дивним поєднанням зовнішньої простоти та внутрішньої глибини зображеної жінки. Поза Джоконди, у якій віртуозно поєднано профіль і фас, тло, на якому її зображено, – усе продумано до найменших дрібниць. Розворот постаті ніби підкреслює відчуття складного внутрішнього життя, що увиразнюється мінливістю виразу обличчя. Здається, посмішка на очах переходить у задумливість, погляд – то задумливий, то зосереджений, то звернений у нікуди, то заглиблений у себе. Ось на зміну іронії приходить м'яка доброзичливість. Як чуйний співрозмовник, Джоконда немовби вгадує наш настрій, наші думки й почуття.

Пейзаж за спиною Моно Лізи викликає роздуми про безкінечність світу й незбагненність людської душі.

Один з французьких поетів порівняв Джоконду із сфінксом, що, таємниче всміхаючись, пропонує нам загадку, розгадати яку неможливо.

Портрет здається нерукотворним. Ми відчуваємо легкий серпанок тіней на обличчі, бачимо вологий блиск очей, поринаємо в безодню неба. При цьому ніде не помітно жодного мазка пензля художника.

В історії портрета теж чимало таємничого. Чому картина до кінця життя Леонардо знаходилась у нього та не була передана замовникові? Який із 62 варіантів твору, які зберігаються в музеях та приватних колекціях, є оригіналом? І хоч ніхто з фахівців не має сумніву в автентичності луврської

Джоконди, уже сама кількість копій і варіантів, створених за чотири століття, є загадкою.

Сучасники свідчили, що Леонардо писав портрет Джоконди близько трьох років. Як на сьогодні, строк фантастичний! Картина осяяна безперечним генієм художника.

Успіх полотна і тоді, і тепер не визначався гіпнозом сенсації, не був породженням моди. У чому ж вона, загадка шедевру?

(410 слів) (За П. Нестеренком)

19. Як ми читаємо

Відомий нейропсихолог професор Лурія описав цікавий випадок. Під час Великої Вітчизняної війни талановитого інженера було поранено в голову і він повністю втратив здатність читати. Проте писати він міг – «рухомі образи» букв у нього збереглися. Не постраждав й інтелект хворого.

Лікарі почали «відбудовувати» у хворого функцію читання. Дивлячись на букву, хворий її «не прочитував». Лише обвівши контур букви олівцем, він її упізнавав – і не зором, а рукою! Пізніше він відтворював контур кожної букви подумки і таким чином упізнавав її. Потім привчився в уяві малювати контури кожної букви пальцем руки, схованої в кишені. Після довгих місяців тренувань хворий навчився читати досить швидко. Він повернувся до повноцінної творчості конструктора і міг обходитися без постійного помічника.

Здається, втрачену функцію було відновлено, але достатньо було лікарю стиснути пальці руки хворого, як той знову ставав «неграмотним».

Сучасна нейропсихологія виділяє три основних функціональних блоки, три основних апарати мозку, участь яких для різних видів психічної діяльності, у тому числі й читання, є необхідною.

Перший блок, розташований у глибинних відділах, забезпечує активність діяльності кори мозку. Другий «відповідає» за засвоєння, переробку та зберігання інформації. Третій функціональний блок – за програмування, регуляцію та контроль.

Процес читання ми підпорядковуємо певній програмі.

Академік Бурденко спостерігав хвору з пошкодженням лобних доль. У неї було все гаразд зі слухом, розумінням, проте не було загального плану подальшої діяльності. Наприклад, у листі вона писала: «Шановний професоре! Я хочу вам сказати, що хочу вам сказати, що хотілось би вам сказати…» – і так на чотирьох сторінках.

Як ви гадаєте, у чому перевага людського мозку перед комп’ютером? Якщо розумній машині будь-яка інформація подається в готовому вигляді, то людський мозок перед тим, як опрацювати будь-яку інформацію, повинен її отримати. Тому людина змушена самостійно вилучати інформацію з оточуючого середовища, наприклад, з тексту. Здебільшого потрібну інформацію людина повинна, як-то кажуть, вичитати.

Існує гіпотеза, що всі люди поділяються на дві групи: зоровий тип (механізм переробки інформації в процесі читання, заснований на прямих зорових уявленнях) та слуховий тип (механізм переробки інформації у таких людей використовує аудіовербальні зони мозку: зчитувана інформація засвоюється за допомогою «проговорювання», тобто послідовного перекодування у внутрішньому мовленні).

Прочитавши статтю або книжку, людина, як правило, не пам'ятає конкретних прочитаних слів і речень. Зміст прочитаного вона запам'ятовує в інший, більш стислий спосіб – перекодовуючи сприйняте у «смислові згустки» – ключові слова або речення. Саме в такому, перекодованому вигляді зберігає сприйняту інформацію довготривала пам'ять.

Треба думати, що чим краще в людини розвинуто механізм перекодування сприйнятої в процесі читання інформації, тим швидше вона читає та ефективніше запам'ятовує зміст прочитаного.

(400 слів) (За О. Кузнєцовим, Л. Хромовим)

20. Брат Панаса Мирного

Поміж чотирьох дітей миргородського урядника Якова Григоровича Рудченка найбільш талановитими були двійко старших – Іван та Панас. Про автора «Хіба ревуть воли…», «Повії», «Лимерівни» знаємо чимало. Іван – відомий значно менше й переважно як співавтор роману «Хіба ревуть воли…» У свідомості пересічного читача його ім'я пов'язується саме з цим романом. Дуже рідко згадують його діяння в іншій царині, хоч мав Іван талант неабиякий і до рідної культури, зробивши чималий внесок. І хто знає, як торував би свій життєвий шлях видатний його молодший брат, аби в юні роки не мав за заступника й порадника його, Івана…

Іван був у сім'ї первістком, народився на чотири весни раніше за Панаса. Дитячі його літа минали над Хоролом, під густоцвіттям медвяних лип, серед духмяних степових трав, у хатині, над якою, вітаючи вранішнє сонце, лопотів крильми бусол, а між кучерявих вишень врунився хрещатий барвінок, насаджений теплими материнськими руками.

У Миргороді Івана віддали до повітового училища, але освіту він закінчував у Гадячі. Тут уперше Іван записав народну казку від діда-пасічника.

Після завершення науки Іван подався на службу до Полтави. Там заїдала бюрократична рутина, тож мріяв хоч на який тиждень вирватися до батькової оселі, послухати й записати пісень пастухів, чумаків, пасічників.

1867 року Іван вступив до Київського університету вільним слухачем. Жив у Драгоманових, готував до друку перші збірки народної творчості – «Чумацькі народні пісні» та «Народні південноросійські пісні».

А потім доля знову вкинула до задушливої канцелярії. Як чиновник він роз'їжджав повітами, бував у селах. Особливий хист мав до економічних наук, що й відбилося на кар'єрі: від звичайного писаря доріс до управителя канцелярії, а пізніше члена ради міністерства фінансів у самому Петербурзі.

Усе рідше ім'я Івана Білика (такий псевдонім мав Іван Рудченко) з'являється в пресі.

Готовий рукопис повісті Рудченка надіслав братові Івану, який тоді працював під літературним псевдонімом Іван Білик, був відомим фольклористом і літературним критиком. Той загалом схвально оцінив сюжет роману, проте зробив деякі суттєві зауваження. Усього редакцій роману було шість. Поради Івана Білика переросли у співпрацю з Панасом Мирним.

Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» став першою монументальною селянською епопеєю, усебічним змалюванням життя села. Сучасні літературознавці визначають тему роману як життєпис злочинця Чіпки від його народження до ув'язнення на каторгу. Панас Мирний та Іван Білик мотивували його складну еволюцію ґрунтовно, шукаючи витоки його розбійництва не тільки в «дурних умовах», а й в індивідуально-психологічних особливостях Чіпки.

Іван Білик був співавтором роману «Хіба ревуть воли…», автором багатьох, невідомих нині, ліричних поезій, белетристичних творів, перекладів творів Тургенєва, Міцкевича, Гейне, Байрона. А ще був визначним фольклористом та етнографом.

(405 слів) (За В. Туркевичем)

21. Інтернет-розваги як шлях до Інтернет-залежності

Не секрет, що сьогодні виконати домашнє завдання для школяра – не проблема. Якщо батьки підключили Інтернет, то варто лише знайти потрібну інформацію, натиснувши клавішу. А якщо на очі потрапляє цікава віртуальна гра – уроки почекають.

Завзятого комп'ютерника можна впізнати мало не з першого погляду. Він заглиблений у себе, не помічає нічого й нікого. Навіть краса осіннього (зимового, весняного) пейзажу не викликає в нього захоплення, адже можливості комп'ютерної графіки безмежні, тож на екрані монітора він і не таке бачив!

Першим термін «Інтернет-залежність» запропонував лікар Айвен Голдберг у 1996 році для опису патологічного, нездоланного тяжіння до «занурення» в мережу. Через захоплення «новою іграшкою» людина поступово віддаляється від рідних і друзів, надаючи «всесвітній павутині» видиму перевагу. Як правило, користувач приховує, скільки часу він проводить на сайтах.

На другій стадії симптоми наростають. Якщо людину силою відлучити від мережі, вона переживатиме почуття, подібні до мук наркомана, якому не дали чергової дози. Порушується увага, знижується працездатність, з'являються нав'язливі думки, безсоння. До психічних розладів додаються головний біль, перепади тиску, ломить кістки.

Третя стадія – соціальна дезадаптація. Уже не одержуючи задоволення від спілкування через Інтернет, людина все-таки постійно «висить» на сайтах. Стан депресії призводить до серйозних конфліктів у школі, на роботі чи в сім'ї.

Сильні, вольові особистості ще можуть спробувати перемкнути свою увагу на щось інше. Слабшим нічого не залишається, як звернутися за допомогою до лікарів.

За ступенем відходу від реальності Інтернет-залежність нагадує потяг до наркотиків, алкоголю, азартних ігор. Згідно з дослідженнями американських учених, 6–8 відсотків користувачів Інтернету вже мають таку патологію, адже багато хто використовує мережу не тільки для роботи або навчання, а й веде листування та користується сайтами, призначеними для розваг.

Дехто «зависання» в Інтернеті виправдовує самотністю. Але спілкування на чатах чи форумах – це сурогат спілкування. Чим більше користувач має Інтернет-адресатів, тим менше лишається справжніх друзів. Це і є шлях до самотності.

Комп'ютерна залежність розвивається швидше за алкоголізм, за якихось півтора року.

Втеча від реальності, відповідальності та стресу – ось що, за визначенням психологів, робить молодих людей залежними від Інтернету. Скільки підлітків у світі вже догралося до стану «ігроголіка», ніхто не підраховував. Але що їх багато – це факт. Експерти зазначають, що кількість регулярних користувачів Інтернету серед підлітків щороку зростає ще на шістсот тисяч осіб. За їхніми ж даними, 7 відсотків юних прихильників мережі проводять у вихідні біля монітора понад шість годин.

Проблема, пов'язана з комп'ютерною залежністю, має вирішуватися розробниками ігор, психологами, медиками, педагогами. Комп'ютер – факт сучасної дійсності, і відмовлятися від нього аж ніяк не можна, як не можна й закривати очі на спричинену невгамовним «зависанням» у мережі проблему Інтернет-залежності.

(410 слів) (З Інтернету)

22. Провина

Ця історія сталася сімдесят років тому, коли Ганні йшов сімнадцятий рік, а дівоча душа в цьому віці, як порох: досить іскри найменшої, щоб вона вибухнула, ні з чим не рахуючись. Коли роль іскри тієї зіграв погляд молоденького німчика, який забрів знічев'я на вечорниці, де дівчата й хлопці, незважаючи на окупацію (молодість брала своє), витанцьовували польку, за відсутністю музики наспівуючи мелодію. Ганна, побачивши того німчика, охнула внутрішньо та й усілася на пістолета, що лежав на виду у всіх на лаві.

І тут, наче наврочені, двері рипнули і на порозі вилупивсь живий-живісінький німець. Вилупився ще й привітався по-німецькому: «Гутен абенд!»

Усі так і обмерли. Ганна ж притьмом всілася на зброю, прикривши її від чужинецького ока.

Німчик був зовсім без зброї, мундирчик на ньому сидів, як на підліткові, який надумавсь погратися в солдатики. Він пошукав очима, де б його сісти, та й примостився поряд із Ганною. Притулив гармошку до припухлих, мов у

дитини, губів, і така мелодія полилась кімнатою, що й не захочеш, то затанцюєш. Дівчата спершу несміливо, а потім все сміливіше закружляли у вальсі, хлопці стояли насуплені. Ганна сиділа, як обварена.

Ганс почав навідуватись на вечорниці. А коли одного разу Ганс вирішив провести Ганну додому, то й сліпий здогадався б: Ганс у Ганну закохався. Без оглядки на те, що він – представник вищої раси і його фюрер спеціальним наказом заборонив своїм солдатам закохуватись у дівчат іншої раси. Той фюрер не відав, що дівчата, які з колиски ростуть на піснях про кохання, уміють так причарувати, що весь світ віддаси за один лише погляд з-під чорних брів.

Проте любити їм довелося недовго. Гітлер дізнався про їхнє кохання та, розлютившись, наказав відправити Ганса на фронт, щоб він кров'ю спокутував тяжку провину.

До приходу наших Ганна встигла народити дитинку: вилитий Ганс, тільки й того, що не говорив по-німецькому. Ганну заарештували одразу ж, від немовляти відірвавши, і вона протужила за сином впродовж десяти років. Повернулася Ганна: жодного зуба і волосся геть сиве. Це в двадцять сім літ!

Васькові йшов саме одинадцятий рік. Перейшовши до четвертого класу, він навідріз відмовився ходити до школи, як баба його не вмовляла, бо хлопці там йому не давали життя. Жоден учень не хотів сидіти за однією партою з Васьком, і він сидів сам, як зачумлений.

Ганна працювала в колгоспі, не вилазила з болота і бруду, заробляючи на злиденний шматок хліба. Усе, що могла, віддавала синові, спокутуючи перед ним свою важку провину, але в очах Васька не було й іскри любові до матері. (399 слів) (За А. Дімаровим)

23. Секрет чарівності

Чарівність – поняття неоднозначне. Існує, наприклад, чарівність молодості, про яку дівчина чи юнак навіть не замислюються. Блиск очей, жвавість, безпосередність, наївність, запальність – саме за це більшість співрозмовників сприйматимуть тебе як юну чарівну особу. Існує зовнішня врода, жіноча привабливість, принадність гумору і серйозності, мудрості і простоти.

Чарівність – рідкісна риса, а бути чарівним у спілкуванні щастить небагатьом. Досвідчені оратори стверджують, що оволодівати аудиторією слід блискавично. Професійна робота – це красива робота.

Усе ж хочеться сподіватися, що найпершою умовою «заворожування» слухачів є розум. Мова йде про розум специфічний: він повинен бути імпровізаційним, пристосованим до словесних конструкцій з їхніми варіаціями, загострено ситуативним.

Імпровізувати в спілкуванні – значить бути здатним відмовитися від заздалегідь заготовленої лінії викладу, «на ходу» створюючи щось свіже, первісне, чудово підпорядковане як темі, так і головній думці висловлювання.

Бути пристосованим до варіативності словесних конструкцій – значить не мати жодних ускладнень у висловленні складних і несподіваних ідей.

Ситуативність розуму – це наявність міцного і точного зворотного зв'язку зі слухачами або співрозмовниками незалежно від того, скільки їх – дві тисячі чи всього двоє. Це значить бути наділеним інтуїцією, яка вчасно підкаже, у якому напрямку розвивати розповідь, щоб була вона зрозумілою й цікавою саме цій конкретній аудиторії, а не тільки однодумцям промовця.

Володіючи таким специфічним розумом, оратор може бути чарівним навіть із пересічною зовнішністю, тихим голосом чи недосконалою дикцією. Якщо ж і палітра зовнішніх засобів йому доступна, він дійсно буде неперевершеним.

Майже в кожної людини є можливість стати приємним співрозмовником. Для цього необхідно навчитись слухати.

Дослідження діалогів між людьми, а також між людиною та ЕОМ довели, що головне для співрозмовника – бути впевненим у співчутливій увазі партнера. Якщо така впевненість виникає, то навіть не зовсім доречні репліки не стають на заваді спілкуванню. Умова існує єдина: репліки мають бути якнайкоротші. Існують курйозні випадки: у процесі «сліпого» спілкування людина неспроможна визначити, хто її співрозмовник – людина чи комп'ютер. Справді, вчасно вклинюючи «так, дійсно», або «чому ж?» мудра машина поводиться як психотерапевт, який усвідомлено дає хворому можливість висповідатись.

У діалозі «очі в очі» вміти вставити між репліками співрозмовника «так-так», «і справді», звісно, малувато. Але ж існує вираз обличчя, очей, ледь вловима жестикуляція.

Ми не завжди спроможні зрозуміти співрозмовника, проте завжди повинні налаштуватися так, щоб хотіти його зрозуміти. Необхідно уважно вислухати і, не поспішаючи з висновками, уточнити висловлене за допомогою додаткових питань. І тільки після цього, якщо не вважаєте це нетактовним, можете дуже обережно висловити свою незгоду. Якщо і після цього з вами захочуть спілкуватися, значить, вас вважають приємним співрозмовником. Або у вас є шанси ним стати.

Справедливе, терпляче й доброзичливе ставлення до людей – ось вона, «таємниця» чарівності, яку не потрібно розшукувати в лабораторних умовах. (418 слів) (За А. Добровичем)

24. Рятівник людського життя

Олександра Шалімова привели до світового визнання три правила: учись протягом усього життя, працюй, не вважаючи себе найрозумнішим, і не опускай рук у разі невдачі.

Він зробив сорок тисяч операцій, а людських життів урятував у багато разів більше. Автор понад восьмисот тридцяти наукових праць і ста дванадцяти винаходів, академік, він створив два науково-дослідні інститути, виховав цілу школу хірургів. Його називали богом у хірургії, а за визнанням ЮНЕСКО він став людиною планети 1998 року.

Олександр Шалімов народився в Липецькій області 1918 року і був шостою дитиною з чотирнадцяти.

До війни Олександр Шалімов, який хотів навчатися в Ленінградському фізико-математичному інституті, але не мав коштів, щоб туди поїхати, устиг здобути дві освіти: закінчив робітфак, а потім лікувальний факультет Кубанського медичного інституту. Перед останнім випускним іспитом почалася війна.

На фронт його не взяли за станом здоров'я, а призначили головним лікарем Нерчинської районної лікарні Читинської області. Усіх лікарів звідти забрали на війну, і там, у тайзі, на кордоні з Маньчжурією, за триста кілометрів від залізниці, за сімсот – від найближчого обласного центру, він був єдиним лікарем на велетенський район. Консультації, найрізноманітніші невідкладні й планові операції... А в коротких перервах між прийомом хворих, операціями й сном Шалімов читав спеціальну літературу, бо знань катастрофічно не вистачало, а порадитися було ні з ким. Та вже через рік опанував складні операції.

Після війни йому пощастило підвищувати кваліфікацію в найвідоміших московських інститутах: Вишневського, Бакулєва, імені Скліфософського. Шукаючи роботу, випадково потрапив до Брянська. Працював пліч-о-пліч з Амосовим. Спочатку, звісно, було змагання: у кого вийде краще. Потім почали переймати досвід один в одного, допомагати. У результаті лікарня в Брянську стала однією з найкращих.

Олександр Олексійович миттєво запам'ятовував усі нові види оперативних утручань й одразу ж їх запроваджував, удосконалював. Від застосування методики Шалімова в одному лише виді операцій смертність знизилася від 17 до 0,3 відсотка. Шалімову довелося науково обґрунтовувати свій метод у трьох докторських дисертаціях.

Він був людяним, душевним, з ним було цікаво: знав напам'ять кілька сотень віршів, усього «Євгенія Онєгіна», а від матері, кубанської козачки, перейняв багато українських пісень. І незмінно дивував тим, що співав не два куплети з приспівом, як більшість із нас, а всю пісню від першого до останнього слова.

Рецепт плідної роботи за Шалімовим напрочуд простий. «Я вставав щодня на початку шостої, умивався, голився і дві години – до восьмої – сидів і читав, – розповідав академік. – О восьмій ішов на роботу, приймав хворих, оперував, а коли випадав час, у бібліотеці читав усе, що там є про хвороби, які я сьогодні побачив уперше».

(399 слів) (За М. Кулебою)

25. Ідеал людяності у творчості Григора Тютюнника

Усі твори Григора Тютюнника об'єднує ідея гуманізму, ідеал простої людини, яка, живучи здебільшого в складних соціальних і матеріальних

умовах, без достатку, сповідує святі закони народної моралі, правди і милосердя.

Усе написане цим прекрасним майстром слова вмістилося у двох томах. Здається, небагато. Однак цінність літературної спадщини митця визначається не обсягом, а змістом, потребою в його творах. А вони ж необхідні нам, бо правдиві, чесні, гуманістичні. Жаль лише, що письменник прожив мало – усього 49 років. А скільки б він міг ще створити! Більша половина написаного ним – про дітей або для дітей, яких він любив особливо ніжно. Їм письменник віддав ту ласку і любов, якими в дитинстві доля обділила його самого. Мав двох синів – Михайлика й Василька. Був люблячим і турботливим батьком.

Григір Тютюнник зростав на Донбасі в родині дядька Филимона Васильовича та його дружини Наталії Іванівни, які були йому як рідні батьки. Там пішов у перший клас. А коли почалася війна, хлопчик побачив, що тітці стало сутужно прогодувати всіх дітей, і вирішив повернутися на батьківщину.

Одну з перших повістей про свою недитячу подорож у роки Великої Вітчизняної війни письменник назвав «Климко». Автобіографічність не означає абсолютне відтворення хроніки життя Тютюнника. Герой повісті йде по сіль, щоб потім продати її і врятувати від голоду улюблену вчительку з донькою-немовлям і себе з другом. Однак в основу твору покладено враження від того пам’ятного походу хлопчика тяжкими дорогами війни. Климко та його друг зустрічають на базарі свою вчительку Наталію Михайлівну. Саме тоді в них виникло благородне бажання допомогти їй, адже вчителька, провівши чоловіка на війну, з малою дитиною опинилася в безвиході. З цього часу хлопчики взяли на свої слабенькі плечі всі турботи про вчительку та її доньку.

Зворушливою є розповідь про перебування Климка в тітки Марини, яка виходжувала його під час хвороби і хотіла навіть усиновити, але Климко не погодився, бо відчував відповідальність за життя Наталії Михайлівни та маленької Олі. Визначальними його рисами були доброта й самовідданість.

Яскраві епізоди його життя розкривають авторський задум – основну думку повісті: діти війни виявили таке милосердя, яке й дорослим інколи було не під силу. За благородство свого серця, безкорисливість і доброту Климко заплатив власним життям. Фашистська куля дістала серця. Здається, що такий кінець жорстокий і несправедливий. Однак війна завжди несправедлива: гинуть найкращі, які виявляють максимум благородства, доброти та милосердя. Отже, ще одна ідея повісті – прокляття війни.

Мистецька спадщина письменника була, є і буде сучасною, бо вічними залишаються принципи добра, правди і милосердя – ідеали, які стверджує у своїх творах Григір Тютюнник.

(399 слів) (З журналу)

26. Борис Грінченко на Донбасі

Донбас віддавна привертав увагу багатьох письменників XIX століття: Миколи Чернявського, Спиридона Черкасенка, Микити Шаповала, Михайла

Петренка та інших. Образ Донбасу посідає чільне місце й у творчості багатьох письменників 20−30-х років XX століття. Це Павло Байдебура, який писав про Донбас для дорослих і дітей, Григорій Баглюк, що описував життя шахтарського Донбасу у своїх статтях та нарисах.

Із шахтарським краєм пов'язана викладацька та творча діяльність відомого письменника Бориса Грінченка, який усе своє життя присвятив простому народу. Після складання іспитів на звання народного вчителя він учителював на селі. Крамольного вчителя ніде не хотіли тримати, письменник весь час переїжджав з місця на місце, бідуючи. Так тяглося аж десять років.

Довгий час йому пощастило вчителювати тільки в селі Олексіївка Слов'яносербського повіту Катеринославської губернії (нині Луганська Народна Республіка). Саме тоді в літературній творчості Бориса Грінченка вперше з'являється шахтарська тематика. Працював Борис Грінченко там з осені 1887 по вересень 1893 року в приватній школі Христини Данилівни Алчевської, відомого педагога того часу. Школа та була зовсім не така як інші, особливо тому, що в ній працював письменник. Школа була добре впорядкована, а подружжя Грінченків до своєї справи ставилося надзвичайно відповідально. Гармонією їхнього подружнього життя захоплювалися сучасники й наголошували, що в цій родині «повне духовне єднання, що обоє складають одну душу, разом роблять одне діло і нелегко, може, й неможливо відділити працю одного від іншого». Справді, у цій родині панувала любов.

Зворушливими є взаємини Марії, Бориса і маленької Насті. Одного надвечір'я Марія Миколаївна та Борис Дмитрович пішли в економію взяти пошту. Настя гралася вдома. Раптом насунулися хмари, здійнявся вітер і почалася гроза. Стривожені за дитину батьки поспішили додому. І тут побачили, що заплакана Настя біжить їм назустріч. Дитина поспішала боронити від лиха своїх батьків. Чиє серце не зворушить така дитяча любов?

Уже заміжньою Настя, щоб не хвилювати своїх рідних, ніколи не зізнавалася, як їй погано. Розповідаючи у своїх спогадах про дитинство Насті, Марія Загірня підкреслювала турботу Бориса як батька і чоловіка. Борис Дмитрович говорив із донею завжди, як із дорослою, дбав, щоб вона зростала духовно багатою людиною. «Ти знаєш, доню, як багато є у світі доріг. Але коли вже обрала одну, і то обрала серцем, то мусиш іти по ній, не звертаючи. Не оглядаючись, хоч би вітер дмухав тобі в спину і пил замітав сліди. Бо що є ціннішого в людині, як не відданість, сила волі і духу», – так писав батько своїй Настуні.

(384 слова) (З журналу)

27. Спадщина Козака Луганського

Козак Луганський – літературний псевдонім Володимира Івановича Даля. Він народився та провів перші роки свого життя в Луганську, став видатним письменником, автором тлумачного словника російської мови.

На творчості Даля позитивно відбилася обізнаність сучасного життя – адже ніхто з письменників XIX століття не мандрував Росією стільки, скільки Володимир Даль. Його прекрасні душевні якості, такі як: обдарованість, товариськість, різнобічність інтересів – привертали увагу багатьох людей. Він близько зійшовся з Гоголем, Некрасовим, Тургенєвим, Жуковським. На організованих Далем Петербурзьких четвергах бували прогресивні діячі того часу, серед яких композитор Глінка, хірург Пирогов, географ Літке та багато інших.

Як натураліста Даля характеризують два підручники його авторства: «Ботаніка» та «Екологія». У цій галузі він також досяг висот: у 1838 році Петербурзькою академією наук В. Даль був обраний членом-кореспондентом відділення природничих наук.

Необхідно відзначити заслуги Даля і як етнографа. За час десятирічної роботи він зібрав величезний науковий матеріал для географічного атласу різних говірок. Особливу популярність серед фахівців йому принесли етнографічні описи народів Нижнього Уралу і Казахстану. У цей період Даль підготував до друку збірник «Пословицы и поговорки русского народа», до якого увійшло більше тридцяти семи тисяч прислів'їв, приказок і примовок.

Нарешті, «Толковый словарь живого великорусского языка» В. Даля – це зібрання морального, філософського, життєвого, фольклорного досвіду, друковане фіксування величезної багатовікової історії живої російської мови. Словник цей – справа всього його життя. Сам же він про свою працю сказав просто: «Я любив вітчизну свою і приніс їй належну мною крихту». За півстоліття Даль пояснив і забезпечив словник прикладами близько двохсот тисяч слів! Але ж він ще служив, лікував, займався науковою та письменницькою діяльністю.

Робота Даля над словником отримала високе визнання всього російського суспільства, він отримав престижну премію імені М. Ломоносова.

Цікавий факт визнання цього колосального творіння. В Академії наук не було вільного місця, і тоді академік Погодін виступив з пропозицією кинути жереб і одному з академіків вийти зі складу найвищої установи. Справа закінчилася тим, що Даль став почесним членом Академії наук.

До моменту завершення роботи над словником здоров'я Даля було вже надто підірване. П'ятдесят три роки він збирав, складав і вдосконалював головну працю свого життя. Почавши роботу з юнацтва, він продовжував її до самої смерті. За тиждень до смерті, прикутий хворобою до ліжка, В. І. Даль доручає дочці внести в рукопис словника чотири нових слова. Із закінченням довготривалих і важких праць здоров'я Володимира Івановича повинно було б покращитися, але вийшло навпаки. Довготривала звичка до постійного праці, раптом зупинилася, згубно вплинула на його здоров'я.

(389 слів) (З журналу)

28. У лісі

Із улюбленим собакою Найдою дівчина не боялася нікого й нічого. Поки йшли селом, то притримувала за повідець, а як опинились на околиці – дала Найді волю. Граючи коричневими очима, Найда спершу гайнув стежкою в житі, зашелестів, загупотів і стих. Не долинало й звуку. «А що, коли не повернеться? – тоскно подумалося Катрі. – Може чкурнути в білий світ, щоб відшукати колишнього хазяїна».

У цю хвилину Катря не відчувала влади над Найдою, і тихий жаль стиснув їй серце. І раптом щось зашелестіло, і з польового жита вискочив Найда. Його очі блищали і сяяли радістю, маленькі, схожі на трикутнички, вуха аж тремтіли. Довгою клинцюватою головою пес тицявся Катрі в коліна, у долоні. Теплий шорсткий язик лизнув то в лікоть, то в шию, то дістав до скроні. Пахло від Найди молодими половіючими колосками, полином і волошками. Катря обнімає, голубить, цілує собаку, почуваючись найщасливішою істотою у світі. Пес повернувся до неї!

Перебігають удвох латку жита – і вже на узліссі, уже між темних сосон і ялин. Раніше Катря нізащо не насмілилася б гайнути в лісові хащі, а зараз, не зупиняючись, біжить услід за Найдою піщаною стежкою, обминає огрядні стовбури дубів із крислатим верховіттям, вільхи із тремкими кронами, горіхові зарості, море папороті, велетенські мурашники, довкола яких снують легіони турботливих мурашок. Найда не спиняється, то й Катря на спиняється, вдячна собаці за відчуття волі й відваги, за безмежність простору.

Стежка веде поміж стовбурів. А ось відкрилось озеро, що полумиском голубіє поміж очеретів. І по воді пливе дика качечка, схожа на різьблений листок. І вже відкрилась галявина, поросла курячою сліпотою, але найбільше – незчисленними синіми дзвониками. Язиката сорока летить десь зовсім поряд, тільки не видно її, і скрекоче й скрекоче, попереджаючи все живісіньке в лісі про те, що в таємничі володіння вторглися непрошені гості.

Але Катря не почувається непрошеною гостею, вона біжить, зовсім не побоюючись, що може заблукати. Чого ж їй побоюватись, коли не сама, коли вдвох з Найдою, вірним і розумним товаришем, який не зрадить, не дасть заблукати, який і захистить, і порятує, і назад додому приведе.

Майнула, як блискавка, струнконога дика коза, і несподівано Найда зайшовся гавканням. Потім вони побачили руду білку на сосні. Найда, зачепившись передніми лапами на червону кору, дряпав її пазурами й повискував, наче хотів дертись догори.

– Не треба, Найдо, не треба, – заспокоювала Катря, беручи за повідець.

– Хай білка бігає, гризе горішки та лущить шишки. А нам пора додому, бо вже пізно.

Підкрадалось вечірнє смеркання, і вони заквапились із лісу до села.

(395 слів) (За Є. Гуцалом)

29. Чорний яр

Гайдамака стояв, дивився, як дно котловану поволі покривається глинистою рідиною, як звершується задумане: відкладається вічне дно! Море відкладає свої нашарування мільйонами літ, а тут усе на твоїх очах і з твоєї волі...

У тому місці, де з часом мають з'явитися серед парку гойдалки, тир, атракціони та чортове колесо, мешканці міста поки що бачать величезну вирву, лиш почасти заповнений котлован, у якому на сьогодні зібралося, може, сотні тисяч тонн важкої багнистої води, вірніше пульпи, що її женуть сюди із сусідніх цегелень.

Іноді Гайдамаку просто відчай бере: чи вдасться пробити стіну чиновницького формалізму й крутійства? Тут недовго і в містику вдаритись: може, й справді в недобру мить узявся змагатися з Чорним яром, може, справді це місце одвіку закляте, яким його вважали старі люди колись?

Гайдамака виріс біля самого яру. У давні літа Чорний яр, звісно, був населений відьмами та відьмаками, усякими щезниками, загадковими красунями-звабницями та схожими на ярмаркових конокрадів місцевими демонами, які в найтемніші купальські ночі справляли в задичавленім яру свої гульбища.

Так було. А тепер ось, коли ти зробив усе, щоб переінакшити той яр, щоб, порозганявши всіх забобонних щезників, улаштувати на рукотворній тверді культурний майданчик, місце відпочинку трудящих, то хіба ж не прикро переконатись, як навіть близькі люди часом зустрічають твою ініціативу нерозумінням та холодом. Рідний батько не сприймає твоєї споруди, це ж факт!

Якось батько в присутності родичів розповів під час вечері, що мати, будучи вже тяжко хворою, коли цілі дні їй, обмощеній подушками, доводилося лежати на веранді, першою помітила, що після того, як Чорний яр було перегороджено, сонце для низових людей стало заходити на якусь часину раніше, отже, світлового дня поменшилося для них і для твоєї мами теж! І хоч навряд чи хотіла вона своєю кволою скаргою дорікнути синові, але з батькових уст це подавалося саме як докір, як гріх тяжкий, непрощенний...

Припустімо, батько не може змиритися з утратою якихось там секунд світлового дня, з утратою такого звичного для себе краєвиду, але ж і сестра Поліна Дем'янівна, шкільна вчителька, з ним заодно, щоправда, це в її дусі, щораз у сутичках вона опиняється по той бік барикад!...

– Енергію твою визнаю, Петре, – казала нещодавно, – але як ти міг знехтувати думку всіх тих, хто під яром живе? Кому над головою мільйони тонн багнюки нависло? А майбутнє твоє чортове колесо – і для кого воно?

– Для людей!

– Для яких?

–Для реально існуючих.

Якби ж то ради реальних... Іноді здається, брате, ніби ти більше про якихось людей абстрактних піклуєшся. І за абстракціями нас, живих, не бачиш!

(401 слово) (За Олесем Гончаром)

30. Переяславська рада

Голос Хмельницького звучав твердо. Він сам не помітив того, як запалив завзятістю своєю полковників. Один по одному виходили з намету, забувши недавній смуток і розгубленість.

Хмельницький мовчки дивився перед собою. Лише згодом сказав:

– Треба кувати залізо, поки гаряче. Я цю ніч очей не зімкну. Що народу скажу? Знову шляхта, наче сарана, посуне, знову засвистять нагаї та киї. А доведеться вдруге народ піднімати, хто за мною піде? Боюсь, усі відцураються.

Мужиловський погодився:

– Твоя правда! А втім, досі тобі ніхто не міг би закинути необачних вчинків. Ти завжди пильнував наші інтереси. Про народ клопіт маєш? Народ, Богдане, більше хоче, ніж ти дати йому можеш. Віру від унії оборониш – і то діло велике. Не все одразу.

– Іди, полковнику, – незадоволено сказав Хмельницький.

Не те написали вони, не те! Не з такими пропозиціями слід починати переговори. Таке написали, ніби не він короля на коліна поставив, а навпаки. І він вирішив: сам напише. Нехай вони йдуть і не заважають йому. Він сам усе зробить.

Гетьман пив квартами холодну воду з відра, принесену кухарем Тимком. Свічка сидів нерухомо за столом, тримаючи в руці перо. Хмельницький наказав:

– Пиши: «Умови миру, подані гетьманом Богданом Хмельницьким королю Речі Посполитої Янові-Казиміру, складені під Зборовом серпня сьомого дня, року 1649-го».

Рипіло одноманітно перо в руці Федора Свічки. Басовито й твердо звучав голос Хмельницького:

– Перше: мусять бути стверджені королем права й вольності наші.

Друге: щоб козацький реєстр не був обмежений ніяким числом.

Третє: межі нашої території повинні бути від Дністра, Бара по Старий Костянтинів, по Случ і за Случ, а далі, де Прип’ять і по Дніпро, а від Дніпра, од Любича почавши, аж до границі Московського царства.

Четверте: унія, як постійна причина утисків руського народу, мусить бути скасована як у Польщі, так і в князівстві Литовському. Руські церкви повинні бути в Кракові, Варшаві, Любліні й по інших не названих містах, як і раніше було.

П’яте: якщо за сеймовими постановами, старими й новими, були вбиті безневинні люди, відібрані в різних місцях вольності, будинки роздані – усі ці постанови мусять бути скасовані, церкви, вольності, права й будинки в усіх містах мусять бути повернені їх власникам.

Шосте: православне духовенство повинно мати такі ж права в Польщі, як і духовенство римське. Митрополит київський з двома архієреями повинні мати місця в сенаті на правах, рівних з католицькими.

Сьоме: за все, що сталося в час 1648 – 1649 років, повинна бути повна амністія.

Восьме: військо коронне, до повного заспокоєння в цьому краї, не повинно йти на становище, щоб тим не порушити твердих намірів установити спокій. (404 слова) (За Н. Рибаком)

31. Літописи

Літопис – історико-літературний твір у Русі, у якому оповідь велася за роками (за хронологією). В інших країнах подібні давні твори мають назву «хроніки». Назва «літопис» походить від його структури, де твори починались зі слів «в літо». Літописна традиція є давньою, її канони вироблялися поступово.

Літописи – важливі пам'ятки літератури, цінні джерела для дослідження слов'янської історії з давніх часів до XVIII століття включно. У них розповідається про походження східних слов'ян, зародження в них державної влади, про політичні, економічні та культурні відносини між собою та з іншими народами. Зростання інтересу до своєї і чужої історії зумовлювалося державотворчими процесами, розвитком господарства, торгівлі, військової справи, культурних та міжнародних зв'язків. А поворотним моментом у фіксації історичних подій і нагромадженні знань з історії стало прийняття на Русі християнства, а також зародження й поширення писемності. До нашого часу дійшло не менше 1500 списків літописів.

У XII столітті літописання велося в Києво-Печерському та Видубицькому Михайлівському монастирях, а також при княжому дворі. Галицько-Волинське літописання в XII столітті зосереджувалося при дворах галицько-волинських князів і єпископів. Південноруське літописання збереглося в Іпатіївському літописі, який складається з «Повісті минулих літ», продовженої в основному київськими звістками (кінець 1200 року), і Галицько-Волинському літописі (1289−1292 роки).

Великий розвиток отримало літописання в Новгороді при дворі архієпископа, при монастирях і церквах. У Володимиро-Суздальській землі головними центрами літописання були Володимир, Суздаль, Ростов і Переяславль. Пам'ятником цього літописання є Лаврентіївський літопис, який починається «Повістю минулих літ», що була продовжена володимиро-суздальськими звістками до 1305 року, а також Переяславля-Суздальський і Радзивіллівський літописи, прикрашені великою кількістю малюнків. Окрім того, у складі літописів збереглося багато творів давньоруської літератури: «Повчання Володимира Мономаха», «Сказання про Мамаєве побоїще», «Хождєніє за три моря Афанасія Нікітіна» та інші. Стародавні літописи XI – XII століть збереглися тільки в пізніших списках.

Протягом свого розвитку майстерність історичного оповідання досягла в літописах високої досконалості. Вироблені в Київській Русі зразки з плином часу змінювалися, іноді докорінно перероблялися.

Мова більшості літописів була книжна, близька до церковнослов'янської, а в період XV – XVIII століть частину текстів укладали латинською мовою. Згодом зазнала значних змін і мовна основа: у тексти вкраплювалися не лише світські елементи, а й риси живої мови. Особливої ваги ці явища набули в XVII – XVIII століттях, коли з'явилися так звані козацькі літописи, які поєднували в собі особливості багатьох стилів давньоруської та церковнослов'янської мов. Козацькі літописи, які продовжували стародавню літописну традицію, особливо повно відбили події визвольних війн під проводом Богдана Хмельницького і водночас стали одним із жанрів літератури для повсякденного читання, заклавши основи історичної прози.

(395 слів) (З журналу)

32. Функції держави з точки зору православ'я

Ще з давніх-давен люди організовували держави та зовнішньою силою приборкували потяг до хаосу й безвладдя. Держава може й повинна стримувати й зупиняти поширення фізичного зла у світі, тому вона завжди мала для людства певне значення. Цю роль не закінчено й сьогодні. Не закінчено тому, що завжди будуть люди і важкі, і небезпечні: люди, стосовно яких суспільство змушене буде застосовувати силу. Церква усвідомлює це й визначає велике значення держави у вирішенні таких проблем. Тому святі Апостоли Петро і Павло закликають християн визнавати й поважати світську владу.

Церква зацікавлена в міцній та організованій державі. Ідеалом церковно-державних відносин у православних країнах вважають «симфонію влади». У такій державі Церква, як структура духовна, поряд зі світською владою є однією з головних опор державності. Держава, у свою чергу, повинна захищати Церкву й допомагати їй. За словами філософа Володимира Соловйова, мета держави полягає не в тому, аби досягти раю на землі, а в тому, щоб не допустити на землі реалізації пекла. Православна Церква визнає за державою основне її призначення і, як мудра стариця, котрій сьогодні вже понад дві тисячі літ, готова поділитися з нею своїм досвідом.

Чим Церква може допомогти державі? Вона може зігріти своїми променями такі важливі сторони життя суспільства як медицина, освіта, виховання, правозахисна галузь, Збройні сили. Хто стане заперечувати, що правозахисник повинен бути духовно чистішим від злочинця, аби мати моральне право застосовувати проти нього силу? І якщо держава відчуває необхідність у вдосконаленні морального обличчя, скажімо, учителів, лікарів, правоохоронців, Церква йде назустріч цьому.

Крім злочинців фізичних, не менш небезпечними для суспільства є й злочинці духовні. У нинішньому релігійному житті є чимало антилюдських, антидержавних, злочинних, у тому числі тоталітарних, сект, організацій, течій. Держава не здатна в них повністю розібратися. Попередити, пояснити глибину небезпеки того чи іншого новітнього релігійного явища знову ж таки допомогла б Церква.

Відповідну увагу Церква приділяє родині. «Подивись, – каже святий Іоанн Златоуст, – світ складається з держав, держава – з міст, міста – з чоловіків і жінок. Якщо виникнуть скандали між чоловіком і жінкою, перевернуться міста, а потім увесь світ сповниться розбрату і воєн». Хто не погодиться з цими словами? Церква в союзі з державою могла б оздоровити родину, огородити суспільство від такого страшного зла як аборти, наркотики, а також захистити молодь від духовної смерті, заборонивши або хоча б обмеживши пропаганду порнографії та насильства.

Церква потрібна державі й у практичному аспекті: у справах милосердя, діяльної допомоги стражденним (будинки для старих, для дітей-сиріт, в'язниці, лікарні). «Спасися сам, і довкола тебе тисячі спасуться». Ці слова преподобного Серафима Саровського стосуються душі віруючої людини та можуть визначити й ставлення Церкви до соціального служіння.

(413 слів) (З журналу)

33. Internet: теорія досконалої невизначеності

«Підключайтесь до Інтернету! – закликають нас численні рекламні модулі. – Погодинний доступ, нічний доступ, необмежений доступ. Це море інформації до Ваших послуг! Бізнес та розвага! Без цього Вам не обійтися!» Звісно, не обійтися: як і колишні безглузді намагання довести, що можна прожити без радіо, без телебачення, без відео, намагання деяких сучасних «критиків» відмовити Інтернету в будь-якій корисності просто не мають підстав. Це лише страх перед новим та незнаним. Сучасна людина не може без великого валу інформації; у кінці XX сторіччя «інформація» та «повітря» для homo sapiens є майже синонімами. А Інтернет – це дійсно море інформації, це майбутнє багатьох інформаційних систем; скажімо, преси, можливо, телебачення. Він існуватиме, незважаючи на істерики й страхи перед фантомами «усепоглинаючого техносу» і пов'язаних з ним морального зубожіння та наступу уніфікації.

Проблема Інтернету полягає саме в його досконалості як інформативної мережі. Його надефективність робить малоефективною саму процедуру пошуку. Річ у тому, що цей найпотужніший інструмент пошуку інформації та обміну нею не здатен виконати ці функції адекватно. В Інтернеті можна знайти найрізноманітнішу інформацію, але «ту, яка потрібна», – майже ніколи. Через Інтернет можна отримати все, що завгодно, але шанс отримати корисне «тут і тепер» мізерно малий. Це не лише проблема недолугого користувача, який банально не знає, як користуватися мережею. Якраз навпаки, «наївний», «невинний» користувач, котрому не відомі міріади імен пошукових серверів і котрий припинить свій пошук, удовольнившись наближеною до потрібної йому інформацією, має більше шансів до «виживання» в інформативному просторі Інтернету. Його не буде спокушено подальшою «грою в пошук», блуканням серед адрес, які відкриватимуть усе нові й нові сторінки, переглядом списків, які пропонують сотні й тисячі джерел – сотні тисяч сторінок, що їх мережа

готова одразу ж надати в користування і якими годі ефективно скористатися саме через їхню кількість.

Знаходження справді потрібної інформації в мережі вважаємо скоріше за випадковість, рідкісну удачу, ніж за правило. Виходить, не людина володіє мережею, а мережа – людиною. Причина тут саме в тому, що існує впевненість у могутності інформативної системи (і це дійсно так). Процес «отримання інформації» зводиться до майже безплідного й виснажливого «перегляду» інформації в «списку», який неможливо осмислити.

Людство несподівано опинилося в такій інтелектуальній ситуації, котра не може бути адекватно осягнута за допомогою фактично присутнього людського інтелекту. Єдиною стратегією «виживання» в інформаційній мережі Інтернет є, здається, обмеження власного знання. Уникнути «ефекту перенасичення» можна лише відмовляючись від претензії на осягнення точної, адекватної поінформованості. Парадоксально, але рятівним буде процес своєрідного переконування себе самого в більшій досконалості, повноті, відповідності інформації, що її пропонує «саме той» пошуковий сервер, довіра до адреси, за якою чатує на нас випадковість.

(407 слів) (Р. Семків)

34. Три сервізи

Марушка говорила дуже тихо, але луна аж трусила кожним звуком, далеко його розносячи.

– Минулого разу тут був ринок, і мені треба було купити сервіз. Усе віддала. Аж три сервізи купила – один за одним.

Перший сервіз яскравим був, золотом розписаний. Скільки перекупка запросила, стільки я й віддала, не торгуючись. Купила, узяла в руки, глянула, аж той сервіз із глини такої грубезної, ще й бракований. Посумувала я трошки, але думаю, аби добре пити з нього. Налила туди чаю чи ще чогось – аж кожна чашка із тріщиною – усе додолу, і пальці обпечені. Викинула я той сервіз і жалю за ним не мала.

Як другий купувала, то вже на розписи багато не дивилася. Думала, аби якісний, щоб де якої дірочки чи тріщинки не було. Не люблю я дуже надбитого – викидаю відразу. Ходила я тоді по базару, дивилася, вибирала, прицінювалася. Тут мені перекупка його й підсунула. Усім гарний. Порцеляна тоненька, чашечки такі витягнуті, німецького виробництва. Був, звичайно, у використанні, але зберігся в доброму стані. Узяла собі його. Донесла додому. Спочатку раділа, коли просто так поставила на полицю милуватися. А потім, коли пити з нього стала, то аж плакала. Що не увіллю – гіркне або кисне. Винесла я його ось у ці хащі й покинула. Дарувати його комусь – біду дарувати.

З третім сервізом моїм я й сама не знаю, пощастило мені, чи то біда була найгірша. Кращого я у світі не бачила. Приходжу на ринок, а він стоїть серед площі. Ні людей, ні перекупок. Тільки він один і я. Сервіз той був такий, щоб із нього пив цілий світ. Вишукана форма, кожна чашечка майстерно вручну

розмальована, усе до дрібничок викохано. Єдине, чого не побачила тоді, що не для мене він, та й не для когось одного – він сам по собі, він для всіх і ні для кого. А тоді на ринку я витягла всі гроші, що мала, поклала на землю, зняла із свого тіла сорочку, загорнула той сервіз і на собі понесла. Принесла додому й довго ним тішилася.

З'явилося в мене багато друзів, подруг – сервіз притягував людей, але й вороги з'явилися. Тоді то одна, то друга подруга від мене його чашки крали, то якісь вороги розбивали його і серце моє розбивали. Боляче було. Тоді я зрозуміла, що мені потрібна одна лише чашка. Чашка була тільки моя, вона була така гарна, унікальна, довершена. Усе, хоч що б я туди наливала, смакувало мені. Навіть гіркота йшла на душу, якщо я пила з тієї чаші. Якось та чашка брязнула й надбилася...

Я втомилася від зради заради спасіння, від зради заради добра й щастя. Тепер я п'ю із одноразових склянок...

(419 слів) (Г. Логінова)

35. Ділове листування

Ми давно звикли до того, що ділова кореспонденція – це набір штампів і безбарвних фраз, за якими стоїть абстрактний «хтось» і «повідомляє про необхідність», «вимагає негайного» чи «настійно рекомендує». Звичайно, ці словосполучення так часто вживаються в діловому листуванні, що насамперед спадають на думку, коли згадуємо про діловий лист. Але ні вони, ні кілька десятків інших затертих канцеляризмів не визначають суті стилю, яким повинен бути написаний справжній діловий лист. Отже, кілька традиційних і нетрадиційних порад і принципів, дотримуючись яких, ви зможете досягнути цього.

Будьте лаконічні. Ділові листи не повинні бути надто довгими, якщо цього не вимагає ситуація. Намагайтеся викладати інформацію чітко та по суті, без зайвих «ліричних відступів». Саме такий лист характеризуватиме вас як досвідченого кореспондента, що не зловживає чужим часом і увагою, досконало володіє мистецтвом письмового спілкування. Не забувайте, що стислість вважається сестрою таланту.

Пишіть коротко й просто. Для прикладу візьмімо фразу: «Мені прикро, що наша зустріч не відбулася, і Ви змушені були змарнувати свій час». Ввічливо? Так. Але разом з тим холодно й нейтрально. Якщо ж вам справді шкода, що так сталося й хочеться пом’якшити ситуацію, додайте лише кілька прикметників і прислівників, як от: «Мені дуже прикро, що наша довгоочікувана й така важлива зустріч не відбулася, і Ви змушені були згаяти свій дорогоцінний час». Погодьтеся, різниця в ставленні автора до адресата дуже відчутна.

Стежте за логічністю та послідовністю викладу. Основну увагу присвячуйте найсуттєвішому, а згодом при необхідності переходьте до другорядного. Не забудьте також розбити текст на смислові абзаци, що значно полегшить його сприймання.

Намагайтесь уникати неоднозначності та надміру слів. Пишучи ділового листа, завжди слід дбати про того, кому він адресований і не завдавати клопотів із «розшифруванням» його змісту. Суть справи повинна бути викладена чітко, зрозуміло, і не викликати сумнівів чи запитань.

Будьте ввічливі. Брак ввічливості, невміння дотримуватись мовного етикету відчутні в діловому усному спілкуванні та кореспонденції. Адже одне недоречно вжите слово, невдало сформульоване речення можуть зруйнувати так дбайливо вибудувану споруду вашої справи, спричинитися до розриву стосунків, похитнути віру в людську та професійну порядність.

Ведення ділової кореспонденції – це справжнє мистецтво, осягнути всі таємниці якого вдається аж ніяк не кожному, і яке сьогодні, на превеликий жаль, на наших теренах майже втрачене. Зазвичай ми дбаємо лише про те, щоб чітко викласти інформацію, і забуваємо, що ця кореспонденція – ваше обличчя. А якраз його за стандартними наборами фраз і не видно! Проте навіть пам’ятаючи, що діловий лист все-таки діловий і не дозволяє виходити за певні стилістичні та тематичні рамки, при бажанні й у ньому можна показати, що «за чорним чорнилом на білому папері також приховується особистість».

(411 слів) (За С. Бибик)

36. Волосожар

Колядка другий місяць працював над сценарієм фільму про війну… Він теж воював і уцілів, хоч било в танк твердо й страшно. Спогади не давали йому спокою. Вони не замулювалися, а щодалі увиразнювалися, ставали дорожчими. Усі ці роки приходила в його сни біла ніжна постать, виникала незвана, ласкаво усміхалася, вела за собою, і він слухняно йшов за нею, мовби провалюючись у небуття. А тоді тихо щезала, лишаючи в душі тяжку тугу й самотність. Він ніколи не бачив її обличчя, тільки біла ніжна тінь на душі й у серці.

Якось він вилучив хвилю, щоб сісти за листи, і натрапив на зовсім незвичний.

«Шановний товаришу кінорежисер, – писав автор. – Не дивуйтеся моєму звертанню. Восени 1941 року я лежав у шпиталі, а на сусідньому ліжку лежав молодий танкіст на прізвище Колядка з тяжким пораненням голови. Моє прізвище Гладун. Чи не ви – той Колядка? Маю вам дещо розповісти».

«Хоч ти тоді нічого не бачив, – писав Гладун, – але ж, мабуть, пам’ятаєш сестричку Іринку з нашої палати. При мені ти її не бачив, а після тебе перевели до іншого відділення. В Іринку тоді закохалася вся наша палата.

Тебе привезли сліпого, безпорадного. Ірочка піклувалася про тебе, шепочучи: «Такий молодий, такий нещасний!» Я не спав, як завжди, коли вона чергувала. Бачив, як вона поправляла бинти, як спробувала дати лад твоїй сорочці і як зненацька поцілувала тебе. Ти тяжко застогнав, налякавши її, і вона, заплакавши чи від страху, чи від жалощів до тебе, вибігла з палати. Це бачив тільки я й нікому не сказав...»

Колядка згадав розмову з Ірочкою. Вона ніколи не сідала біля поранених, але біля нього сіла й тихо сказала:

– Коли вже знімуть ці бинти!

– Може, ніколи? – сказав він.

– Знімуть! Ти ще бачитимеш зорі.

– Які зорі? – він засміявся.

– Ті, що на небі. Які ти любиш найбільше?

– Хіба їх розбирають?

– Мені подобається Волосожар.

– А-а, знаю. Наче пасмо русявого волосся. Ми на нього дивилися, як коні пасли вночі.

– Я люблю його восени. Тоді він такий яскравий. Хоч і холодний... Як оце ти…

Більше вони не говорили …

Коли Колядка читав лист, у нього дрижали руки. Дійсно, Ірочці він відбуркував тільки «так» або «ні». Бачив її? А що він тоді бачив? Білі постаті, одна з яких її. Хіба він знав...

Але тепер він знав, що робити. Отой фільм про війну він назве «Волосожар». Розповість у ньому про медсестру Ірочку й молодого танкіста, і

Волосожар горітиме над осінніми лісами, і справжня Ірочка побачить, все зрозуміє, простить, і його тужливі сни розімкнуться вже в усвідомленості, ясності й чистоті.

(404 слова) (За П. Загребельним)

37. Олександр Невський

12 вересня – день пам'яті великого князя Олександра Невського, одного з найвидатніших правителів у давній історії, який зумів вберегти рідну землю від біди зі сходу та від зазіхань на віру із заходу.

У «Повісті про життя та хоробрість благовірного князя» сказано: «Він був красивий, як Йосип, якого цар поставив другим правителем у Єгипті, сила його була як у Самсона, премудрість – як у Соломона, хоробрість – як у царя Веспасіана».

Першу славу Олександр здобув у 19 років у битві на Неві 1240 року. Хоч Русь була спустошена нашестям татаро-монголів, але північно-західні міста, які залишилися неушкодженими, здалися легкою здобиччю для шведів. Король Біргер відправив князю зухвале послання: «Якщо можеш, захищайся, бо я вже тут і розоряю твою землю». Олександр, почувши такі слова, увійшов до церкви й впав на коліна з палкою молитвою. Зі словами: «Не в силі Бог, але в правді», – князь виступив з малою дружиною. Він таємно підійшов до табору супротивника і завдав блискавичного удару. Шведи були приголомшені: вони очікували капітуляції.

Знаменитою також була битва проти німецьких лицарів на Чудському озері, подробиці якої знає кожен: як німці йшли «свинею», тобто клином, як лицарі, одягнені у важкі обладунки, пішли під лід. Ці битви стали доленосними і в історії Русі, і в житті князя.

Хан Батий, почувши про велику славу князя, передав йому: «Олександре, чи знаєш, що Бог підкорив мені народи? Що ж, один ти не хочеш мені підкоритися?» Наказ Батия поставив його перед вибором – згода або війна. Це був найтрагічніший і найвідповідальніший момент у житті Олександра. Здавалося, що слава Русі вимагала війни, але він поїхав до хана, бо знав: якби була сила, він пішов би війною, як йшов на шведів. Але сили не було. І він змирився. Для середньовічного лицаря це означало б кінець. Трубадур не став би складати пісень на честь приниженого воїна. Але Олександр був не лицарем, а православним князем. Після приїзду в Орду його змушували вклонитися ідолам, але він відмовився. І стояв біля вогнищ, чекаючи рішення хана, як чекав рік перед тим князь Михайло Чернігівський, якого стратили за непокору. Та Олександра помилували. Увійшовши до намету, він вклонився Батию і сказав: «Цар, тобі поклоняюся, оскільки Бог вшанував тебе царством, а ідолам не вклонюся». Побачивши його, Батий промовив: «Істину мені говорили, що немає князя, подібного йому». Народ, можливо, не відразу, але зрозумів подвиг князя. Його прославили як святого, і важко сказати, що найбільше привернуло до

нього любов народу: перемоги на Неві чи поїздка на приниження заради інших. (394 слова) (Із Житія Св. князя Олександра Невського)

38. Кирило та Мефодій

24 травня – це День слов'янської писемності, який урочисто святкують у багатьох слов'янських країнах. Болгарія, Чехія, Росія, Білорусь, Україна вшановують пам'ять своїх першовчителів. Це свято стало символом єдності слов'янських народів, оскільки воно нагадує про витоки нашої спільної прабатьківщини, прамови й культури. А особливо про духовне значення писемності, адже не випадково першими словами, записаними слов'янською мовою, були рядки: «Спочатку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог».

Учених до сьогодні цікавлять питання, коли і як з'явилася слов'янська абетка і чи мали наші предки до цього писемні знаки. Перший дослідник цього питання болгарський чорноризець Храбр у книзі «Про письмена» (Х століття) зазначив: «Коли слов'яни були язичниками, вони користувалися рисками й зарубками. Після прийняття християнства почали писати римськими й грецькими літерами. І було так, допоки брати Костянтин та Мефодій створили алфавіт».

У 863 році князь Великої Моравії Ростислав відправив посольство до візантійського імператора Михайла III з проханням направити до нього проповідників, що володіють слов'янською мовою. Він писав: «Земля наша хрещена, але немає в нас учителя, який би пояснив святі книги. Адже не знаємо ми ані грецької мови, ані латинської. І пошліть нам учителів, які б могли розповісти про книжкові слова та зміст їх».

«Навчати без азбуки й без книг – це все одно, що писати бесіду на воді», – відповідав Костянтин Філософ імператорові, коли той запропонував йому відправитися до моравських християн. Костянтин (друге його ім'я – Кирило) склав слов'янам азбуку й разом із братом переклав з грецької мови перші тексти Євангелія й Псалтиря.

У Моравії Костянтин і Мефодій пропрацювали біля трьох років, які пройшли за підготовкою книжних людей і за виготовленням перекладів. Люди з радістю підтримували діяльність братів, оскільки усна проповідь, церковна служба й шкільне навчання – усе це відтепер проводилося рідною мовою.

Першою писемною мовою слов'ян стала старослов'янська, а першою азбукою – глаголиця. Кирилиця ж виникла в Болгарії на століття пізніше. Питання про умови появи двох азбук та про їх укладачів було довгий час одним із найважливіших. Учені встановили, що кирилиця й глаголиця мали однакову кількість літер, які передавали майже однакові звуки та розташовувалися в однаковому порядку. Істотно відрізняються вони лише за написанням. Глаголичні літери були складними, з численними гачками та заокругленостями. Припускають, що написання літер спростили учні Кирила та Мефодія, а назву присвятили на честь свого першовчителя. Кирилиця лягла в основу російської, української, білоруської, болгарської та інших абеток.

Отже, основи писемності, закладені ще Кирилом та Мефодієм більше тисячі років тому, продовжують удосконалюватися й успішно розвиватися до сьогодні.

(393 слова) (З книги)

39. Воля до життя

Якось спитав я свого друга хірурга:

– Ти працював на фронті, оперував сотні людей…

– Тисячі, – поправив він.

Я заплющив очі, намагаючись уявити собі страждання тисяч людей.

– Скажи, у цьому полум'ї людських страждань що ти знайшов?

– Волю! – промовив хірург, гупнувши своїм мужичим кулаком по столу. – Людина на війні – це воля. Є воля – є людина!

Тоді він розповів історію, яка вразила його найбільше.

Іван Карналюк був звичайним рядовим бійцем. Відколи його поранило, минуло три дні. І дедалі йому все гіршало. Страшна газова гангрена вразила його руку. Хірург чудово вмів лікувати хворобу своїм новим методом, але не цього разу.

– Пізно, – сказав він безсило, – Доведеться відтяти руку.

– Відтинайте швидше! – рішуче сказав Карналюк і хитнув головою.

Хірург здивовано повернув голову – на нього дивилися сповнені надії очі юнака.

Та не допомогла Карналюкові ампутація. Він був уже в безнадійному стані. Життя покидало його. Він мовчав, і вся його воля пішла на цей напружений мовчазний опір.

– Як ти? – запитав хірург під час обходу і взяв за руку. Пульсу майже не було.

– Добре... Скажіть, жити буду? – прошепотів Карналюк, вдивляючись докторові в самісіньку душу.

– Обов'язково! – вдався хірург до своєї рятівної неправди і відійшов, не призначивши перев'язки.

Карналюк усе зрозумів… Заметався Іван, затріпотів, як підбитий птах...

Після обходу хірург пішов до перев'язочної. Раптом сильний грюкіт у двері змусив його здригнутись – Карналюк! Він стояв у дверях весь у холодному поту.

– Перев'язку!.. – простогнав він і рушив до операційного столу.

– Перев'язку! Жить хочу!.. Чого ж ви стоїте?! А-ай...

І Карналюк упав на руки лікарів.

Схвильований лікар підняв його, як хлоп'я, і поклав на стіл.

– Думаєте, вам пощастить його врятувати? – спитав асистент, вбігаючи в перев'язочну.

– Він уже сам себе врятував, – проказав хірург.

– Як він увійшов? Адже він лежачий хворий! – дивувалась сестра.

–У нього не було пульсу, – говорила друга.

– У нього була воля...

Хірург працював з надзвичайним натхненням. Ніколи ще не хотілось йому так палко врятувати життя людини, як зараз. Іван лежав перед ним у глибокій нестямі, але його воля до життя передалась лікареві. Він забув свою втому, безсонні ночі, працював легко й радісно. Так сила опору смерті помножила силу лікаря, і цю силу лікар вертав хворому.

Згодом Карналюк отямився і в його очах, як і вперше, горіло одне питання. Усі ствердливо хитнули йому головами й одвернулись, схвильовані. Коли бійця виносили з операційної, йому аплодувала вся палата. Карналюк глянув на хірурга і усміхнувся.

– Ви виграли генеральну битву майже без усяких засобів до перемоги, – сказав зворушено хірург. – Дякую вам. Ви навчили мене жити.

(395 слів) (За О. Довженком)

40. Святий Микола

У православній церкві не прийнято, щоб будь-якого святого вважали першим або другим. Але те, що Микола Чудотворець для нас особливий – ні в кого не викликає сумнівів. Його милосердя настільки всесвітньо відоме, що немає, певно, такого куточка світу, де б люди не зверталися до цього святого у своїх молитвах. Навіть люди інших віросповідань високо цінують Святителя.

Люди шанують свого улюбленого святого, а тому багато народних традицій пов’язано з його іменем. Наприклад, Святитель став прообразом найулюбленішого дітьми персонажа сучасності – Діда Мороза чи Санта Клауса. Поява звичаю ховати різдвяні подарунки в шкарпетку або черевички теж завдячує його щедрості й піклуванню про бідних. Якось святий Микола дізнався про нещастя однієї сім’ї, у якій три дочки не могли вийти заміж через бідність. Він вирішив допомогти нужденним дівчатам, але, щоб уникнути слави, він підкинув монети у вікно – і подарунок потрапив у розвішані на просушку біля каміна шкарпетки.

Багато правдивих історій існує про те, як Святитель рятував людські життя, а найбільше – виліковував душі. Так, один злодій, утікаючи від погоні, почав благати: «Святителю, врятуй!». Одразу він побачив яму гною і заховався в ній. Собаки втратили слід і погоня пішла іншим шляхом. Святитель з’явився йому і сказав: «Смерділа тобі яма, у якій ти був? Такою ж бридкою була молитва перед Богом з твоїх уст. Іди, омий себе й надалі не кради». І злодій виправився.

Чудеса святого Миколи засвідчені й сьогодні. Одна кінорежисер розповідала, що під час зйомок на Алтаї мотор вертольота зупинився, і вони почали падати в прірву. Жінка закричала: «Отче Миколо, врятуй, гинемо!» – і раптом абсолютно дивним чином вертоліт перенесло через прірву і посадило на величезній галявині.

У 2009 році в Пермі сталася серйозна подія: в автобуса заклинило педаль газу, і він на повній швидкості їхав центральною вулицею міста. Не менше

трьох кілометрів пронісся переповнений пасажирами «скажений автобус», як його прозвати мешканці Пермі. Водій дивом прослідував «безпечним» шляхом, бо йому не перетинали шлях ні трамваї, ні автобуси на численних перехрестях. Зупинився він лише на сходах біля пам'ятника Миколі Чудотворцю. Мешканці сприйняли це як диво, бо в цій страшній поїздці ніхто серйозно не постраждав. На відеозаписах видно, як пішохід буквально дивом не потрапив під колеса. Для багатьох цей день став другим днем народження.

Звичайно, знайдуться скептики, які з іронічною усмішкою скажуть: «Це збіг обставин!» або «Пощастило!». Та для тих, хто мав загинути, але вижив, – це справжнє диво, а Святитель Микола – не казковий персонаж, а реальна людина, святий, який допомагає всім, хто вміє вірити.

(394 слова) (За О. Раковим та за матеріалами портала Православие.ру)

41. «Відпочинок» на лоні природи

Якось Андрій Григорович, старий співробітник газети, зібрався на дачу. Чоловік п'ятнадцять років не виїжджав з міста. Цивілізація цивілізацією, але природа – єдине джерело здорових нервів усякого життя.

Андрій Григорович сидів на пароплаві, зворушено промовляючи: «Яка краса!» З берега котився радісно-молодими хвилями спів соловейка. Андрій Григорович скинув капелюха й стояв як на молитві, слухаючи прекрасну музику.

Яка чудесна була дачка! Проста селянська хатка, у якій жив добродушний Петро Бутля з дружиною й купою діточок. Андрій Григорович напився чаю під тихим вечоровим небом, під заквітчаними білим цвітом вишеньками, а потім довго, блаженно посміхаючись, слухав соловейка.

Прокинувся чоловік зовсім-таки раненько. Поїв у садочку під вишеньками – благодать! Тиша, самотність. Тут він і напише роботу, що вже давно задумана. Навколо саме натхнення, голос природи ллється звідусіль. Гарненько застеливши столика, він розклав папір, узяв перо і... Соловейко, ніби страшенно зрадівши йому, заахкав, задріботів, залускав, а за ним ще два. Перша фраза одразу вилетіла з голови. Коли соловейки врешті затихли, прибіг маленький Бутля і закричав: «Тато наловили йолшів! А мене прогнали до вас гратися!»

«Ні, чоловік повинен добре виспатись, тоді увага буде бадьорою!» – подумав Андрій Григорович. Уночі Жулька гавкала під самим вікном, Бутлі хропіли, комарики надокучали, а зранку пронизливо заволав півень.

Коли чоловік знову сів за книги, вирішив у будь-що не відволікатися. Соловейко заспівав – Андрій Григорович аж здригнувся, але стиснув губи й почав писати. Вони співали, а він писав. Перечитавши, він люто закреслив усе написане. У хаті було ще гірше: Бутлі систематично грюкали, стукали, кричали. Але з комарами та Бутлями можна було б якось справитись, але соловейко!.. Почалась справжня війна: чоловік підкрадався до дерева, стукав гіллякою по стовбуру, жбурляв каміння, але все було марно.

Нарешті не витримало саме небо і линуло дощем. Андрій Григорович радісно розклав книжки. Дощ, вірний друг-помічник, усіх розігнав. Але раптом голосно залунало тьохкання. Андрій Григорович як ошпарений кинувся до калош і пальто. Години чотири він брьохав у мокрій траві, але врешті-решт знайшов гніздечко й обережно сховав його. О, тепер уже стояла мила тиша. Та не минуло й кілька хвилин, як почулося: «Ах-трр! Тю-віть! Тю-віть! Тях-тях-тях!» Чоловік застогнав. Голова боліла, у грудях дряпало, по тілу котився жар. А за вікном тьохкав собі живий, здоровий, невловимий соловейко.

Андрій Григорович застудився і, весь покусаний комарами, кашляючи, чхаючи, пролежав три дні. На четвертий день ошелешений Бурля одвозив його до пароплава. Тільки вдома, з насолодою слухаючи дзвінки трамваїв і глухий гомін міста, Андрій Григорович з полегшенням зітхнув і тихо заснув без вати у вухах та подушки на голові.

(399 слів) (За В. Винниченком)

42. Подарунок на Різдво

Один долар вісімдесят сім центів. Це було все. Делла тричі перелічила гроші. Завтра Різдво, а у неї тільки долар, щоб купити подарунок Джимові! Що було діяти – хіба впасти і заплакати. Так вона і зробила. Але раптом Делла перестала плакати. Підійшовши до дзеркала, вона розпустила своє довге волосся, яке, сяючи, розсипалось каштановими хвилями. Її очі засяяли.

У подружжя Джеймс Діллінгем було дві речі, якими вони пишалися – золотий годинник Джима, що належав колись його батькові та дідові та волосся Делли. Завагавшись, вона постояла якусь мить і, махнувши рукою, вибігла з дому. Делла зупинилась перед дверима з вивіскою: «Мадам Софроні. Найрізноманітніші вироби з волосся». «Чи не купите ви моє волосся? – спитала Делла. Їй запропонували двадцять доларів.

Дві години Делла бігала по крамницях, шукаючи подарунок. Нарешті знайшла. Ця річ була створена для Джима – платиновий ланцюжок для кишенькового годинника, який привертав увагу коштовністю матеріалу, а не мішурним блиском. За ланцюжок довелося заплатити двадцять один долар.

Повернувшись додому, вона дістала щипці для завивання і почала виправляти спустошення, вчинені великодушністю та любов'ю. За сорок хвилин її голова вкрилася дрібними кучериками і Делла стала схожою на хлопчиська. «Якщо Джим не вб'є мене з першого погляду, то… Але що я могла зробити з одним доларом?!»

Невдовзі вона почула кроки й на мить зблідла. Джим увійшов і завмер. Він пильно дивився на неї дивним поглядом – без гніву чи докору. І їй стало страшно.

Делла кинулась до нього:

– Джим, милий, не дивись так на мене! Я обстриглась і продала волосся, щоб купити тобі подарунок на Різдво. Воно знову виросте! Ти ж не гніваєшся?

– Ти обстригла волосся? – насилу спитав Джим, наче не міг усвідомити очевидного факту.

– Обстригла. Але я тобі все одно подобаюсь? Я ж така сама, тільки з коротким волоссям!

Джим раптом наче прокинувся від важкого сну. Він обняв свою Деллу.

– Зрозумій мене, Делл, – сказав він. – Ніяка стрижка чи зачіска не примусять мене розлюбити тебе, дівчинко. Але розгорни цей пакунок, і ти зрозумієш, чому я розгубився.

Спритні пальчики розірвали мотузку. Пролунав крик захвату, а потім хлинули потоки сліз. На столі лежав набір гребінців, якими Делла давно любувалася на одній з вітрин. Чудові гребінці, прикрашені дрібними коштовними камінцями, і саме того відтінку, що пасував до її волосся. Тепер вони належали їй, але де ж тепер ті коси. Вона підвела затуманені сльозами очі і промовила:

– У мене дуже швидко росте волосся!

Делла підскочила:

–Ти ще не бачив свого подарунка! – Вона подала йому ланцюжок. – Тепер ти можеш дивитись, котра година, хоч сто разів на день. Дай-но мені свій годинник.

– Делл, – сказав він, – давай сховаємо свої подарунки. Вони занадто гарні, щоб одразу ними користуватись. Я продав годинник, щоб купити тобі гребінці.

(426 слів) (За О. Генрі)

43. Дари волхвів

Майже кожна людина знає оповідь про трьох царів-волхвів, які прийшли зі Сходу, щоб поклонитися народженому Ісусу й принести йому свої дари. Коли на небі загорілася Віфлеємська зірка, Гаспар, Валтосар і Мельхіор негайно вирушили в путь, щоб побачити Царя всього світу. Вони взяли подарунки для Немовляти та Його Матері – золото, дорогоцінні пахощі – ладан і смирну.

Але не всі знають, що волхвів було четверо. Історія Артабана, четвертого царя, воістину незвичайна і прекрасна. Щоб побачити новонародженого Царя, Артабан продав усе своє майно і купив три коштовних камінчики – синій, як море, сапфір, червоний, як полум’я, рубін і велику з переливами перлину. Він схопився на швидконогого коня й вирушив у дорогу, щоб наздогнати караван царів. На одному гірському перевалі він побачив поранену людину. Він промив і перев’язав йому рани, посадив на коня й привіз у місто. Щоб найняти лікаря, йому довелося продати сапфір. «Нічого, – заспокоював себе Артабан, – у мене залишилися ще рубін і перлина!» Влаштувавши все, він зі спокійною душею вирушив далі.

Майже наздогнавши караван, Артабан почув тихий плач. Він долинав з намету біля дороги, у якому лежали хворі діти й дорослі. Їм було так важко, що жоден з них не міг навіть попросити про допомогу. Артабану довелося продати

рубін. «Добре, – втішав себе Артабан, – у мене залишилася перлина, а проїхати повз благання я не міг».

Врешті-решт цар дістався до Віфлеєму, але вже не застав ні своїх товаришів-волхвів, ні Ісуса Христа. Жахлива картина постала перед ним: солдати вдиралися в чужі оселі і хапали маленьких дітей. На його очах воїн вихопив меч і замахнувся на дитя. Артабан дістав останній камінець… Заплакана матір врятованого немовляти розповіла йому, що свята сім'я вирушила до Єгипту, рятуючись від жорстокого Ірода.

Артабана не переставав шукати Ісуса в Єгипті, у Назареті, на Йордані. Він затримувався, щоб допомогти людям, та кожного разу запізнювався. Минуло 33 роки... Нарешті він дізнався, що Христос перебуває в Єрусалимі. Коли він дістався міста, його приголомшила жахлива новина – Христа засудили до страти. Артабан, постарілий і згорблений, йшов до Голгофи. Раптом сонце померкло, земля захиталася – це був момент, коли Ісус Христос помер на Хресті. Артабан, не витримавши напруження, упав і слабким голосом промовив: «Я так довго шукав Тебе, та не знайшов. Я ніс три коштовних камінці, але вони не гідні були Тебе, і я не доніс їх...» Ще не докінчив Артабан фрази, як побачив перед собою Христа, який тримав на долоні його подарунки. Він мовив: «Артабане, Я прийняв твій дар! Усе те, що ти зробив людям, ти зробив для Мене». І душа Артабана відлетіла на небо до Того, Кого він усе своє життя наполегливо шукав на землі.

(416 слів) (За легендою «Четвертий волхв»)

44. Міф про Фаетона

Тільки раз порушений був заведений у світі лад: тоді не виїжджав бог Сонця на небо, щоб світити людям. Це сталося так. Був у Сонця-Геліоса син на ім'я Фаетон. Одного разу родич Фаетона, глузуючи, сказав, що він не може бути сином світлосяйного Геліоса. Розгніваний юнак кинувся до матері зі сльозами. Але мати вигукнула: «Сину, присягаюсь, що Геліос – твій батько! Піди сам до його палацу й спитай».

Фаетон зараз же відправився до батька. Увійшовши до палацу, він побачив Геліоса, що сидів на троні. Фаетон не міг наблизитися, бо його очі – очі смертного – не зносили сяйва, що виходило від вінця Геліоса.

– Що привело тебе до мене, сину мій? – спитав Геліос.

– О, Геліосе! Чи смію я називати тебе батьком? – вигукнув Фаетон. – Дай мені доказ того, що ти – мій батько, розвій мій сумнів.

Геліос покликав до себе Фаетона і сказав:

– Ти – мій син. Щоб ти не мав сумніву, проси в мене, що хочеш, і присягаюсь, я виконаю твоє прохання.

Фаетон став просити дозволити йому поїхати по небу в золотій колісниці замість самого Геліоса. Жах пройняв батька.

– Безумцю, чого ти просиш! – вигукнув Геліос. – Коли б міг я порушити мою клятву! Ти просиш неможливого, це тобі не під силу. Повір, не хочу я бути

причиною твоєї загибелі. Проси все, що хочеш, тільки не цього. Адже ти просиш страшної кари.

Але Фаетон нічого не хотів слухати, лише просив виконати його бажання.

– Гаразд, – сумно відповів Геліос, – бо я присягнув. Та я думав, що ти розумніший.

Він підвів сина до колісниці і поклав йому на голову світлосяйний вінець. Зітхаючи, Геліос давав останні поради:

– Сину, держи якомога твердіше віжки. Самі побіжать мої коні. Шлях ти побачиш по коліях, вони йдуть через усе небо. Не піднімайся дуже високо, але й низько не спускайся. Тож час, ніч покинула небо. Може, ти зміниш рішення: воно загрожує тобі загибеллю.

Фаетон швидко скочив на колісницю і схопив віжки. Коні легко підхопили його й понеслися по крутій дорозі. Не маючи сил правити кіньми, Фаетон збився з дороги. Глянув він з вершини неба на землю і зблід від страху. Коліна в нього задрижали, темрява заслала його очі. Він уже шкодує, що вблагав батька. Але попереду ще довгий шлях.

Є місце на небі, де розлігся грізний скорпіон, – туди несуть Фаетона коні. Побачив нещасний юнак смертоносне жало і, збожеволівши, випустив віжки. Коні, зачувши волю, то звивалися до зірок, то мчали над землею. Полум'я охопило усе: гинуть великі міста, гинуть цілі племена. Тоді Земля голосно вигукнула: «Невже мушу я загинути?!» Зевс почув благання Землі й розбив колісницю вогненною блискавкою. Фаетон пронісся по небу, як палаюча зірка, і впав. У глибокій скорботі Геліос закрив обличчя й цілий день не з'являвся на небі.

(430 слів) (За Овідієм)

45. Дедал та Ікар

Найбільшим митцем, скульптором і зодчим Афін був Дедал. Про нього розповідали, що він витесував з білосніжного мармуру такі дивні статуї, що вони здавалися живими. Далеко йшла слава про Дедала. Але одного разу із заздрощів Дедал скоїв страшний злочин, і його засудили до страти. Рятуючись від смерті, Дедал утік на Крит до могутнього царя Міноса, який охоче прийняв під свій захист великого митця Греції. Багато чудових творів мистецтва виготував Дедал для царя Криту. Він збудував для нього й знаменитий палац-лабіринт з такими заплутаними ходами, що, раз увійшовши в нього, неможливо було знайти вихід.

Багато років жив Дедал у Міноса. Не хотів відпускати його цар з Криту; тільки сам він хотів користуватися мистецтвом великого художника. Тримав його, немов полоненого. Дедал довго думав, як утекти йому, і, нарешті, знайшов спосіб визволитися з критської неволі. «Якщо я не можу, – вигукнув Дедал, – урятуватися від влади Міноса ні сухопуттю, ні морем, то відкрите ж для втечі небо! Ось мій шлях!»

Узявся до роботи Дедал. Він набрав пер, поскріплював їх льняними нитками й воском і почав виготовляти з них чотири великих крила. Поки Дедал працював, син його Ікар безтурботно грався біля батька. Нарешті, Дедал скінчив свою працю. Він прив'язав крила за спину, просунув руки в петлі, закріплені на крилах, змахнув ними й плавно піднісся в повітря. З подивом дивився Ікар на батька, який літав, немов величезний птах. Дедал спустився на землю й сказав синові: «Слухай, Ікаре, зараз ми полетимо з Криту. Будь обережний під час льоту. Не спускайся дуже низько до моря, щоб солоні бризки хвиль не змочили твоїх крил. Не підіймайся й близько до сонця: спека може розтопити віск, і пера розлетяться. За мною лети, не відставай!»

І батько з сином полетіли. Часто обертався Дедал, щоб подивитися, як летить його син. Швидкий політ бавив Ікара, все сміливіше помахував він крилами й зрештою забув поради батька. Сильно махнувши крилами, він злетів високо, під саме небо, ближче до променистого сонця. Палюче проміння розтопило віск, що скріплював пера крил, повипадали вони й розлетілися далеко в повітрі. Махнув Ікар руками, але немає на них більше крил. Стрімголов упав він із страшної височини в море й загинув у його хвилях.

Дедал обернувся, вдивляючись навкруги – немає Ікара. Голосно почав кликати він сина, але відповіді не було. Побачив Дедал на морських хвилях пера з крил і зрозумів, що трапилося. Як тоді зненавидів Дедал своє мистецтво, як зненавидів той день, коли задумав урятуватися з Криту повітряним шляхом.

Ікар загинув, а те море відтоді стало називатися його іменем – Ікарійським.
(404 слова) (За Овідієм)

46. Подвиг двадцяти восьми героїв

Минуло вже більше сімдесяти років від дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні. Кожної весни ми згадуємо величезний подвиг народу, вітаємо ветеранів, яких залишилося так мало, уславлюємо пам'ять героїв, які пали на полях битв. Перемога – це свято, яке об'єднує і молодь, і людей похилого віку, і зовсім ще юних дітей, які із задоволенням приміряють солдатський кашкет на параді. У кожній родині є своя історія дідів і прадідів, які відстояли нашу свободу. Війна була трагедією, але саме вона дозволила виявити все найкраще, що є в нашого народу, – мужність, єдність перед лицем ворога, самовідданість, військову доблесть і любов до рідної землі. Нам залишається берегти світлу пам'ять героїв війни, намагатися бути гідними їх подвигів.

Такими героями були двадцять вісім солдат-памфіловців, які 16 листопада 1941 року під час оборони Москви здійснили свій безсмертний подвиг. Битва під Москвою стала однією з вирішальних подій першого року війни. Гітлер робив особливу ставку на блискавичне захоплення столиці СРСР. Німецьке командування почало активну підготовку до нового наступу, зосередивши головні сили своєї армії на підступах до міста. Запеклі бої йшли вже в ста

кілометрах від столиці. Радянські війська отримали наказ – затримати ворога будь-якою ціною.

Німецькі частини, що стояли біля Волоколамська, відділяло від Москви якихось дві години. Однак на цьому шосе стояла 316-та стрілецька дивізія під командуванням генерал-майора Івана Васильовича Панфілова. Цей воєначальник мав настільки високий авторитет серед особового складу, що бійці дивізії самі назвали себе панфіловцями, а дивізію – Панфіловською.

Німецькі війська пішли в наступ, плануючи швидко й переможно закінчити кампанію 1941 року. Біля залізничного роз'їзду фашисти розраховували прорвати оборону, вирватися на шосе і рушити до Москви. Бій, який дала вночі під Дубосєково дивізія з двадцяти восьми воїнів, увійшов в усі підручники історії. Протягом чотирьох годин панфіловці під шквальним вогнем артилерії і бомбардуванням з повітря стримували танки й піхоту ворога... І зупинили його. Знаменитими стали слова політрука Василя Клочкова: «Велика Росія, а відступати нікуди – позаду Москва!» Бійці поклялися: «Ні кроку назад!» Вони вистояли, хоча майже всі загинули, як і сам І. В. Панфілов.

Звичайно ж, були й інші приклади мужності та героїзму радянських воїнів, які віддали життя в боях під Москвою, але саме подвиг героїв-панфіловців залишився в історії як символ битви за Москву. Цей бій зіграв мобілізуючу роль: про героїв ходили легенди, їх приклад надихав на перемогу. Усім учасникам за мужність, військову доблесть і відвагу було присвоєно звання Героїв Радянського Союзу.

Після війни був відкритий Музей героїв-панфіловців, а на місці бою меморіальний ансамбль «Подвигу 28-ми», що складається з шести монументальних постатей, які уособлюють воїнів шести національностей, які билися в рядах панфіловців. Їхні обличчя звернені в бік, звідки йшли фашистські танки, а за спинами бійців – Москва...

(423 слова) (За матеріалами газети «Вісті»)

47. З історії розвитку письма

В історії писемності є чимало таємниць, загадок, нерозшифрованих сторінок. Не всі деталі цього процесу повністю з'ясовані наукою. Це й не дивно: адже становлення писемності тривало тисячоліттями.

Перші форми дописемних засобів передачі інформації пов'язані з предметним письмом. Це були символічні послання, у яких засобами кодування смислу слугували різні предмети. Наприклад, зарубки на дереві, візерунки з каменів інформували одноплемінників про напрямок руху, а дим від багаття був знаком небезпеки. Але предметне письмо носило абстрактний характер, тому траплялися іноді й непорозуміння. Так, існує легенда, яку описав Геродот у V ст. до н.е. У ній йдеться про перського царя Дарія, який відправився походом на Скіфію й отримав від правителів цієї землі дивне послання. Воно складалося з кількох предметів – жаби, птиці, миші й п'яти стріл. Радники царя розтлумачили зміст послання як вираження покірності й відданості перському

правителю. Однак один з мудреців Дарія попередив, що скіфи мали на увазі зовсім інше. Він витлумачив послання так: «Летіть, перси, в небо, як птиці, або ховайтеся в землю, як миші, або стрибайте в болото, як жаби, інакше назад не повернетеся, уражені нашими стрілами». Дарій не повірив мудрецю й продовжив наступ. Згодом виявилося, що мудрець мав рацію. Ослаблена довготривалим походом перська армія не змогла чинити опір набігам невловимих скіфів. Дарій був змушений відступити, а легендарне послання назавжди залишилося в історії як один із найяскравіших зразків предметного письма.

На зміну дописемній культурі приходить нова епоха передачі смислів за допомогою графічних знаків. Виникли вони цілком закономірно у високорозвинених найдавніших месопотамській, єгипетській та китайській культурах. Прикладом переходу від предметів до їх зображення служить розвиток шумерської писемності. Для обліку майна використовували глиняні фішки різної форми – токени, які складали в круглий глиняний контейнер. Поступово токени зникли, залишилися лише їх відбитки на поверхні, а контейнер став плоским. Так з'явилися перші глиняні таблички із записами.

Згодом ієрогліфи – умовні зображення різних предметів – стали вживати в переносному значенні. Так, знак «коло», спочатку означав тільки «сонце», а потім його стали вживати в значенні «день». Ці системи письма були настільки досконалими, що їх широко використовували як для адміністративних і юридичних цілей, так і для написання літературних творів. Однак їх вивчення вимагало чималих зусиль, оскільки практично кожному слову привласнювався окремий знак. Згодом людство прагнуло спростити використання накопичених знаків за допомогою їх комбінування.

Перехід до фонетичної писемності став принципово новим винаходом людства. Першою фонетичною азбукою, яка містила тільки приголосні звуки, була фінікійська. Вона стала зразком для створення грецького, латинського, арамейського, арабського та інших алфавітів. Класичний грецький алфавіт – це перший алфавіт, що містить як приголосні, так і голосні звуки. Свого часу він був запозичений Візантією, а в подальшому став основою слов'янської писемності.

(418 слів) (З книги)

48. Єгипетські піраміди

Єгипетські піраміди являють собою дивний приклад геометричної і математичної містики. Вони піднімаються серед гарячих пісків Лівійської пустелі і тягнуться на десятки кілометрів від сучасного Каїра до Фаюмського каналу.

Археологи нарахували вісімдесят єгипетських пірамід, але не всі вони збереглися.

Найвідоміші три великі піраміди біля Гізи: Хеопса, Хефрена і Мекеріна. Найбільша з них, піраміда Хеопса, споруджена у двадцять восьмому столітті до

нашої ери. Спочатку вона піднімалася на сто сорок сім метрів, але через наступ пісків її висота зменшилася на кілька метрів. Кожна сторона квадратної основи піраміди складає двісті тридцять три метри. Площа піраміди становить понад п'ятдесят тисяч квадратних метрів. Камені її тримаються власною вагою – ніякого сполучного матеріалу немає. Незважаючи на це, блоки настільки ретельно пригнані один до іншого, що щілина між ними не більш п'яти міліметрів. Така митецька робота каменотесів викликає подив, адже вона виконана в основному кам'яними знаряддями. Відомий і зодчий цієї піраміди – Хемуїн.

Дослідники постійно намагалися з'ясувати, яким чином стародавні будівельники змогли звести таке грандіозне спорудження. Поступово таємниця зведення пірамід розкрилася. Піраміди, імовірніше всього, будувалися так: на правому березі Нілу в каменоломнях поблизу Мемфіса тисячі людей були зайняті видобутком білого тонкозернистого вапняку. У скелі позначали межі майбутнього блоку, потім по них видовбували глибоку канаву, а в неї забивали клини із сухого дерева, що обливали водою. Дерево розбухало, збільшуючись в обсязі, тріщина розширювалася, і, зрештою, моноліт відокремлювався від скелі. Потім кам'яну брилу на місці обробляли інструментами з каменю, міді і дерева. Вона здобувала форму стандартного куба. В околицях Асуана і зараз існують давні каменоломні, на території яких знайдено багато готових блоків.

Оброблені блоки на човнах перевозили на інший берег Нілу. Далі їх везли по спеціально прокладеній дорозі, на будівництво якої пішло десять років. Біля підніжжя майбутньої піраміди лицьову сторону ретельно шліфували, використовуючи для цього камінь і пісок.

Піраміду зводили на корінному вапняковому масиві, розчищеному від наносного піску і гравію. Геродот стверджує, що спорудження піраміди тривало 20 років. Під час щорічних розливів Нілу селяни були вільні від сільськогосподарських робіт, і над спорудженням піраміди працювало безупинно по сто тисяч чоловік. Щоб підняти блоки, єгиптяни будували з цегли й каменю похилий насип. Коли піраміда ставала вищою, насип подовжували. Діодор Сицилійський стверджував, що по цих насипах камінь тягли на дерев'яних санях. І дійсно археологи знайшли залишки таких саней. Сучасні дослідники вважають, що для зменшення тертя трасу постійно змочували водою, так що полози легко сковзали по бруду. Потім за допомогою дерев'яних важелів блоки встановлювали на місце. Коли будівництво в основному закінчували, похилий насип розрівнювали, а поверхню піраміди закривали облицьованими блоками.

Так і народжувалися ці приголомшливі споруди, які ми зараз називаємо дивами світу.

(416 слів) (З журналу)

49. Батьків сад

Сад на схилі гори творили не тільки розлогі яблуні, а й зовсім молоденькі яблуньки, посаджені якщо не торік, то позаторік. Так само груші росли всякого віку, та й сортів неоднакових. Черешні, вишні, сливи, абрикосові дерева, кущі аґрусу, смородини, порічок, густі малинові зарослі. А ще грецькі горіхи, кущі глоду, шипшини, ліщини. Упереміжку з ягідними та плодовими деревами – і дубки, і липи, і черемхи.

Чия це буйна фантазія позбирала їх із усіх куточків до цього товариського гурту, і тепер вони створили мальовничу строкату сім'ю. Простір, пронизаний світлом літнього сонця, манив загадковим затишком. Батько йшов від дерева до дерева й перед кожним зупинявся на коротку мить, наче зустрічався зі знайомою людиною.

Посеред саду тополя піднялась у височінь, а поряд із нею шуміла сивим листям інша, зовсім молода. Білокорі берези світилися, сяяли білизною стовбурів, шумували плетивом кіс.

«Гора така, – озвався товариш, – що ні під город не зореш, ні збудуєшся». То кожен хазяїн навпроти своєї хати чи траву косить для корови або кози, чи ось так позасаджував деревом. А наш батько скільки жив у хаті під горою, то саджав дерева. Однієї весни вишень-шпанок дістане й посадить, а восени вже кущ малиновий чи горобину. Ото за багато літ і понасаджував.

Старий, спираючись на ціпок, ходив поміж дерев та іноді торкався до них долонею, наче хотів відчути їхнє тепло, або ж передавав їм своє. У батька був звичай підсаджувати дерева разом з гостем. Кожне дерево – це пам'ять про тих людей.

Минулого тижня я навідався сюди в село, сходили ми до матері на цвинтар, повертаємося схилом гори через наш сад. Батько ледь ноги пересуває, ціпком землю мацає, наче сліпий. А біля отого каштана, що за березами росте, раптом зупинився й питає: «А з ким же я садив його, не пам'ятаєш?» Звісно, я не пам'ятаю, бо, може, й не знав ніколи. То він аж посірів обличчям, що ім'я людське вивітрилося з голови. Почав перебирати в пам'яті роки, події, людей. Ось начебто за кожне деревце пам'ятає, а на цьому каштані сталася йому вибоїна в пам'яті, аж сльозина заблищала в очах.

Отак я вже іншим поглядом побачив строкатий сад на схилі гори. Колисаний вітерцем, він обізвався легким шелестом гілля, обізвався хистким мереживом тіней, яке плавало по траві, обізвався голосами птахів, що пурхали поміж гілками. Стежачи, як до нас важкуватим почовгом лівої й правої ноги наближається батько, я подумав про те, що він, мабуть, ось зараз іде не просто поміж дерев, а поміж спогадів, які складають його сьогоднішню справжню сутність.

(398 слів) (За Є. Гуцалом)

50. Олімпійські ігри

Олімпійські ігри – це всесвітні спортивні змагання, найбільші за масштабністю проведення, які вражають своєю красою. Тисячі людей кожні

чотири роки вболівають за улюблену збірну та долають тисячі кілометрів, щоб на власні очі побачити нових спортивних зірок світу.

Зародилися славнозвісні спортивні ігри ще в Стародавній Греції і проводилися з 776 року до н. е. кожні чотири роки в місті Олімпія. Спортивні змагання мали настільки грандіозний успіх у тогочасному суспільстві, що на час Олімпійських перегонів припинялися війни і встановлювалося священне перемир'я. За переказами, ігри започаткував Геракл. У змаганнях могли брати участь усі вільні греки, але жінкам заборонялося навіть бути присутніми в Олімпії. Одне з найголовніших змагань – п'ятиборство – включало такі види спорту: біг, стрибки в довжину, метання списа й диска та боротьба. Учасники змагалися також у кулачному бою, у гонках колісниць, що влаштовувалися на іподромі. У заключний день ігор нагороджували переможців, покладаючи їм на голови вінки з гілок оливи, а рідне місто ставило переможцеві пам'ятник. Археологічні розкопки свідчать, що в Олімпії спеціально для змагань було зведено п'ять стадіонів з трибунами для вболівальників. Одним із найславніших серед тогочасних борців був Мілон. Ще підлітком він щодня піднімав теля і носив його на своїх плечах. Згодом теля замінив бик, а Мілон став першим силачем Еллади. Усюди в Греції розповідали про подвиги Полідама, який однією рукою утримував за колесо колісницю, запряжену четвіркою коней.

Традиція, що існувала в стародавній Греції, була відроджена в кінці XIX століття французьким бароном П'єром де Кубертеном. На його думку, саме слабкий фізичний стан французьких солдатів став однією з причин їх поразки у війні. Він прагнув змінити ситуацію за допомогою поліпшення фізичної культури французів. Одночасно з цим, він хотів подолати національний егоїзм і зробити внесок у боротьбу за мир і міжнародне порозуміння. Молодь світу повинна була мірятися силами в спортивних змаганнях, а не на полі битви. Відродження Олімпійських ігор здавалося найкращим рішенням, щоб досягти обидві мети.

На конгресі було прийнято рішення, що перші Олімпійські ігри сучасності повинні пройти в Афінах, у країні-родоначальниці ігор – Греції. Для цього був заснований Міжнародний олімпійський комітет. З того часу проведення всесвітньої олімпіади стало доброю традицією. На фоні вражаючих розкопок та археологічних знахідок ідея олімпізму поширилася всією Європою, а за сучасними спортивними змаганнями спостерігає ввесь світ.

Символом Олімпійських ігор є п'ять кілець, переплетених між собою, що символізують об'єднання п'яти континентів. Протягом усієї олімпіади горить олімпійський вогонь, який до місця проведення щоразу привозять з Олімпії.

Церемонія відкриття та закриття Олімпійських ігор – це завжди яскраве видовище, яке підкреслює престиж та важливість цих всесвітніх змагань.

(401 слово) (З журналу)